

Werk

Titel: Gemmarum Et Lapidum Historia

Autor: Boot, Anselmus Boetius

Verlag: Maire

Ort: Lugduni Batavorum

Jahr: 1636

Kollektion: Antiquitates_und_Archaeologia; Antiquitates_und_Archaeologia_ARCHAEO18

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN643798072

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN643798072>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=643798072>

LOG Id: LOG_0020

LOG Titel: Cap. CCXLVII. [-] Cap. CCLXIX.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

438 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
tres libras superat. Nonnunquam ita exiguum est,
ut nucis magnitudinem non excedat. Ab hoc dif-
fert anguis putrefactus, qui in saxum commutatus,
reperitur, nam hic striis, & armatura caret. Ad
Cornu Hammonis species referri potest lapis novæ
lunæ figura, aurea, vel ferrea armatura vestitus me-
diocriter durus, & interdum striatus, modo ma-
gnus, modo parvus, quem Cardanus Seleniten vo-
cat. Item alius simili figura absque armatura à cine-
reo colore Tephrites dictus, alias Menois ab eadem
Lunæ crescentis, & corniculatæ forma quam re-
præsentat.

Selenites.

Tephrites.

Menois.

*a Hic locus Plinii non habetur lib. 31. cap. x. sed lib. 37.
Naturalis historia cap. x. littera m m.*

C A P. CCXLVII

De Magnete.

MAgnes etfi inter saxa potius, quam inter ali-
cuius pretii lapides referri debere videatur,
nihilominus tamen propter admirabilem ipsius na-
turam, qua se animatum, cœlique plagas discernere,
ac conditoris, opificisque sui magnitudinem, sa-
pientiam, & prudentiam incomparabilem cogno-
scere ostendit: merito non solum saxis nobiliori-
bus, sed & aliis gemmis omnibus præferendus est.
Nomen Magnetis illi à magnitudine deductum
nonnulli arbitrantur, quod revera trahendi vi ma-
gnus sit, ac non nisi cœlum ipsum, quod omnium
rerum maximum est, cognoscat, & respiciat. Alii à
Magnete armentario cum a Plinio nomen illi da-
tum existimant. Is enim cum armenta in Ida pasce-
ret, ac baculos humi posuisset illorum cuspides fer-
reos lapidi fixius adhærere primum observasse, aliis-
que

*Nominis
ratio.*

LIBER SECVNDVS. 439
que significasse dicitur. Lucretius à Magnesia re-
gione, ubi reperitur, nomen deducit.

*Quem Magneta vocant patrio de nomine Graii
Magnetum quoniam patris in sinibus ortus.*

Plato ab Empedocle Magnetem vocatum in Io-
ne scribit, eumque à nonnullis Heraclion vocari.
Theophrasto authore Heraclion dicitur, quod cir-
ca civitatem Heracleam inveniatur. A multis Her-
culeus appellatur, quia ferro, quod omnia domat,
& cui omnia cedere coguntur, imperet, id ad se
trahat, ac ad nutum obsequi faciat. A ferro etiam
Sideritis dicitur, nam ferrum Græce *σίδηρον* vo-
catur.

Magnes proprie dicitur lapis qui ferrum, vel
alium Magnetem ad se trahit, vel à se reiicit, ac pla-
gas mundi ostendit. Qui ferrum reiicit Theamedes
à veteribus dictus fuit. Verum hic omni Magneti
insidet, ac altera ipsius pars est, tractoriæ parti op-
posita. Qui carnem, aurum, vel argentum ad se
trahunt lapides, inter Magnetis species minime re-
ferendos arbitror. Magnes colore plerunque est
ferrugineo ad cæruleum tendente: aliquando ex-
terius subrufo, ac intus nigricante. Cæruleus etiam,
b Dioscoride teste, cæteris præstantior est.

a Libro 36. Naturalis historia cap. xvi. littera a.

b Libro v. de re medica cap. 105.

C A P. CCXLVIII.

Genera, & loci natales Magnetis.

PLinius sequentibus verbis Magnetis genera ita
describit. Quinque genera Sotacus demon-
strat. Æthiopicum, Magnesiacum è Magnesia Ma-
cedoniæ. Tertium in Echio Beotiæ. Quartum circa

Ec 4

Alexan-

440 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
Alexandriam, & Troadem. Quintum in Magnesia
Asiæ. Differentia prima mas sit, an fœmina, proxi-
ma in colore. Nam qui in Macedonia, & Magnesia
reperiuntur, rufi, nigrique sunt. Beotius vero rufi
coloris plus habet, quam nigri. Is qui in Troade
invenitur niger est, & fœminei sexus, ideoque sine
viribus. Deterrimus autem in Magnesia Asiæ can-
didus, neque attrahens ferrum, similisque Pumici,
compertum tanto meliores, quanto sunt magis cæ-
rulei. Æthiopico laus summa datur, pondusque ar-
gento rependitur. Invenitur hic in Æthiopiæ Smi-
ri, ita vocatur regio arenosa. Ibi & Hæmatites Ma-
gnes sanguinei coloris. Sanguinemque reddens si-
teratur, sed & crocum. In attrahendo ferro non ea-
dem, quæ Magneti, Hæmatite natura, Æthiopici
argumentum est quod Magnetem alium ad se trahit.
Ex his Plinii verbis constat Magnetem Hæmatiten
qui ferrum non attrahit, nunc inter Magnetis gene-
ra non referri, ut nec quintum genus hodie pro Ma-
gnete habetur: nisi forte ille lapis sit, quem Itali *Ca-
lamita bianca* vocant, quique linguæ admotus illi
adhæret. Commodius meo iudicio ab effectu tria
Magnetum genera statuuntur. Ut primo genere
contineantur qui ferrum trahunt. Secundo qui pla-
gas mundi tantum ostendunt, nec ferrum trahunt.
Tertio vero qui alium Magnetem ad se alliciunt.
Quicumque ferrum trahunt illi omnes plagas mun-
di monstrant. Id enim proprium omni, & soli Ma-
gneti videtur. Qui vero plagas tantum mundi
ostendunt vi trahendi carere possunt. Tales habui
ex monte S. Georgii, qui tribus Praga distat milia-
ribus, in planitie agri Leutmericensis solitarie con-
stitutus. Tertium genus quod Magnetem trahit
nondum vidi, id si olim fuerit, ut Plinius testatur,
verisimile est, & nunc esse. Scio Magnetis partem
borea-

*Optimi
nota.*

*Tria Ma-
gnetis ge-
nera.*

borealem, borealem alterius respuere, ut alterius australem ad se trahit. Verum id omni Magneti plagas mundi ostendenti proprium est, & necessario, ut uniti, plagæ, plagis respondeant, ac nativus plagarum situs conservetur, boreales boream, australes austrum respiciant. Si Magnes multum ferri in se contineat facile ab alio Magnete trahi potest. Verum non lapidis, sed ferri ratione attrahitur. Quod ad Theameden, quem vetustas ferrum abigere tradidit, attinet, nec ille diversum genus statuit, cum & illius facultas omni Magneti, qui ferrum allicit, plagasque mundi demonstrat insit. Affricum enim ferrum Magneti, si ad æquilibrium ponatur, ab adversa Magnetis parte, ferri contacta pars, aut ab eadem Magnetis parte, quæ ferrum tetigit, ferri adversa pars abigitur. Vocatur Theamedes, Germanice *ein blefer*.

Theamedes ferrum reiicit.

Reperitur Magnes circa ferri fodinas in Germania prope vallem Ioachimicum, Swartzburgum, Schneburgum in Misnia, item ad fontes albis, & rivulum *den Hirsprunnen*, ac prope Cupfferbergam Silesiæ. In Italia in montibus Viterbii, & in Ilua, qui exterius subruffus est, intus in fracturis nigricans, & parum tendens ad caruleum obscurum, atque admodum efficax in attractione, quique dum percutitur, inhorrescit, lanugine quadam oborta, quæ transmigrat ad ferrum si admoveatur. Nasctur Magnes plerunque in ferri fodinis, aut in vicinis locis, interdum Magnetes visuntur in quibus plus ferri, quam lapidis sit. In Germania ex Magnete optimum ferrum elicitur, ac is qui circa ferri fodinas eruitur, eiusque colorem habet, plerunque vegetior esse cæteris solet.

Locus natalis.

De natura, facultatibus, & viribus Magnetis.

Magnes id admirabile, & quod nunquam humana consequi potest ratio, habet, quod ferrum, aut eius meliorem partem chalybem appetat, illique uniri cupiat: quemadmodum ferrum ipsius complexum exoptat. Nam si Magnes magnis viribus sit, ac ferrum liberum, id ad Magnetem prope- rat. E contra si Magnes exiguus sit, ac liber, fer- rum vero grave, aut alicui rei affixum, Magnes ad ferrum ut illi coniungatur se movet. Ita ut non tam Magnes ferrum, quam ferrum Magnetem trahere videatur. Si Magnes ad se trahendi ferrum faculta- tem tantum haberet, nunquam, se ultro ad ferrum moveret, & conferret. Videtur itaque & ferrum trahendi Magnetem vim habere. Verum verifimi- lius est Magnetem ferrum trahere; quam ferrum Magnetem, quia sepultus in scobe ferri Magnes vi- res suas conservat, & auget. Ferrum vero rubigi- nem contrahit, & perit. Quod fieri non potest, nisi puriorem, & subtiliorem ferri substantiam ad se tra- xerit. Deinde actionem, ac vim trahendi commu- nicat ferro, quam si non haberet alteri dare non posset. Quod itaque Magnes ad ferrum se moveat, hoc fit, quia ipsius concupiscit amplexum, quo po- tiri aliter non potest. Resistit enim cupienti ferri pondus, quod à leviori moveri non potest. Id si unius unciae sit, non potest trahi nisi à Magnete cuius corpus gravius sit uncia, & cuius facultas etiam unciam trahere possit, utrumque enim necessa- rium, si liber sit Magnes. Nam si ab aliquo deti- neatur, aut alicui rei affixus sit, non est necesse ut gravior sit ferro. Sufficit enim vires ipsius tractrices
fortio-

fortiores esse, quam ferri pondus. Potest enim hoc modo unam unciam pendens Magnes libram ferri attrahere; imo plus. Audivi enim ab amico meo se vidisse exiguum Magnetem tres libras traxisse, ac ita firmiter retinuisse ut non nisi vi avelli à Magnete potuerit. Vix ille pendeat duas uncias. Si quis dixerit & Magnetem ad ferri, & ferrum ad Magnetis amplexum properare, fortassis non aberrabit. Parum tamen refert si quis hunc motum tractionem vocet. Vis hæc attractrix quæ est in Magnete nullo obice impediri potest, trahit enim per lignum, per lapidem, imo per vitrum. Unde colligi potest incorporeum esse quid, quod ad ferrum per vitrum transmittitur. Si enim substantia esset corporea dum vitrum transfiret, duo essent in eodem loco corpora, quod physicis absurdum est. An autem substantia sit incorporea, aut qualitas aliqua, difficile est coniectu. Qualitas sane videtur, eaque, quæ cum luce, vel sono comparari possit. Ut enim lux vitrum transit momento temporis, & sonus per opaca corpora, & solidissima defertur ad aures, & agnoscitur: ita etiam facultas Magnetis per quævis corpora ad ferrum, quod cum illo sympathiam habens ipsius motum sequitur & cum ipso tanquam amico consentit, idque non secus contingit quam fidibus, quæ dum ita extensæ sunt, ut si pulsentur à se distent diapason, id est, octava, una contacta altera intacta movebitur, & consonabit, cæteris fidibus interiacentibus, aut intermediis inmotis; quod profecto non nisi soni qualitate ad aliam fidem transmissa fieri potest.

Trahit per vitrum Magnes.

Sympathia.

Harmonia.

Causa cur mutuo amplexu gaudeant, aut Magnes ferrum trahat, inventu non solum meo iudicio difficillima est, sed omnino impossibilis. Multi existimarunt ideo appeti à Magnete ferrum, quod illo

Cur appetat Magnes ferrum.

444 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
illo nutriatur, conseruetur, & sustentetur, appro-
bante, ut illis videtur, id experientia dum in scobe
ferri sepultus vegetior redditur, ferro paulatim in
rubiginem mutato. Verum ex sequentibus hanc
causam non sufficere illi, qui veram causam scire
cupit, facile qui pollet ingenio perspiciet. Omni
tamen dubio procul consensus iste intimus à simili-
tudine essentiae, quam habet Magnes cum ferro
proficisci debet, quæ ut nobis ignota est, ita & cau-
sa, quæ ab illa dimanat. Videtur quidem spiritum
quendam in se habere Magnes, qui ut se, suamque
actionem conseruet, puriorem ferri partem sibi ad-
di desiderat, non secus quam ignis pabulum, sine
quo mox evanescit, ac extinguitur. Sed si spiritus
Magnetis, aut aliud quid in Magnete ex ferro quid
desiderat, cur interdum, ut postea explicabo, fer-
rum reiicit, & eiusdem massæ ferreæ alteram par-
tem? an non una pars alteri parti similis est sub-
stantia, essentia, & qualitatibus? si una idonea fuit
alendo, vel conseruando Magneti, aut similitudi-
nem cum illo habet, cur altera non est? imo non
solum non est, sed plane reiicitur.

Aliud itaque hic latet, quam quod humana con-
sequi possit mens, id naturæ relinquimus, quæ mul-
ta in sinu suo recondita habet, ac admirari sæpius,
quam intelligi vult. Dubitari posset num ferrum
Magnetem appetet, ut illius facultatibus potiatur,
quæ sunt ferrum aliud trahere, & plagas mundi, seu
universi constitutionem ostendere. Quarum sane
facultatum postrema eximia, & admiranda est, cum
eius beneficio Oceanus noctu, obscuro, aut nubilo
cælo navigari, & ad omnes orbis partes, etiam ad
antipodas absque errore viæ & itinera institui
possint. Magnes enim vias, tanquam digito, dum
plagas mundi indicat, ostendit, eamque facultatem
ferrum

LIBER SECVNDVS. 445
ferrum illi appositum adipiscitur. Sed nihil hic de-
finio, ut aliis quod rimentur relinquam. Solent
imperfecta quævis perfectionem sui appetere, ut
materia formam, sed ferrum perfectum sine hac fa-
cultate videtur. Perfectius tamen cenferi debet si
illi nobilis hæc, & admirabilis facultas, (qua quasi
animatum redditur) accedat.

C A P. CCL.

*Quomodo Magnes plagas mundi ostendat, ac ferrum
eadem facultate exornet.*

Dubitavi in fine præcedentis capituli num fer-
rum, quia materia constat, quæ apta, & ido-
nea est ad suscipiendam formam, animam, seu fa-
cultates Magnetis, ut perfectius sit, propterea Ma-
gnetem à quo prædicta facile consequi potest, am-
biat. Præterea præcipuam, & nobiliorem faculta-
tem Magnetis eam dixi, qua plagas mundi ostendit.
Ea nunc explicanda est; multa enim observatu di-
gna, & admiranda habet. Magnes dum in scutella
lignea ponitur, eaque aquæ quiescenti immittitur,
voluitur scutella donec sponte quiescat. Quem si-
tum quiescens habet, eundem etiam si millies mo-
veatur, scutella perpetuo habebit, eaque pars lapi-
dis, quæ boream respiciet, semper respiciat, quæ
austrum, etiam austrum, neque aliter quiescere po-
terit. Pars quæ boream respicit borealis vocatur,
opposita australis. Idem continget, si ex filo suspen-
datur Magnes. Nam perpetuo pars borealis bo-
ream respicere solet, Orientalis orientalem, & sic de
cæteris, unde autem id habeat, quod plagas mundi
observet, difficile est divinare. Arbitror Magne-
tem, quem situm habuit in solo natali, eum perpe-
tuo, ni impediatur, exoptare. Ac propterea quæ
pars

*Quare
plagas
ostendat
mundi.*

446 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
pars tunc boream respiciebat, semper respicere vel-
le, ac dum libera est borealem plagam quærere, qua
inventâ, nativi soli situ congruit, quiescere. Hinc
facile colligi potest quemvis Magnetem in extre-
mitate sua punctum habere boreale. Quo cognito
etiam australe, Orientale, Occidentale, & quodvis
aliud, aliquot gradibus ab illo declinans, facile in-
veniri, & haberi potest. Invenitur autem punctum
boreale modis prædictis, nam quæ pars boream re-
spiciet, ubi quieverit Magnes borealis erit, & ad-
versa australis. Ducitur enim vis hæc per centrum
corporis recta linea. Si fregeris Magnetem in plu-
res partes, singulæ lineas suas meridianas per cor-
poris centrum transeuntes habebunt; à centro
enim corporis ut à centro mundi plagarum distin-
ctio oritur. Polaris punctus non plaga solummodo
sequenti ratione certius reperitur. Iube Magnetem
in sphæricam figuram redigi, & expoliri, ac ferrum
gracile concinnari æquale sphærae diametro, idque
supra lapidem sphæricum colloca, nam vertet se do-
nec supra meridianam lineam per borealem, & au-
stralem punctum transeuntem quiescet. Ubi quie-
verit, signato lineam, ac transfer ferrum in alteram
lapidis partem: cum resederit, & quieverit, ite-
rum signato, idque tertio, & quarto repete. Dein-
de ubi lineæ se decussabunt, erunt puncta borealia,
vel australia. Aliter eadem puncta reperies. Fran-
ge acum tenuem, partemque minorem supra lapi-
dem sphæricum ponito, eamque moveto. Nam
dum in borealem punctum incidet erigetur ad
perpendicularum; movere itaque donec id fieri vide-
ris, ne pertædescat.

*Punctum
boreale in-
venire.*

CAP. CCLI.

Ferrum Magnetis vires, & puncta suscipit.

Magnes non solum ipse ferrum attrahit, & plagas mundi ostendit, ac instar maioris mundi centrum suum habet, & utrumque polum arcticum, ac antarcticum; sed eandem vim contactu, vel ferro tribuit, vel ferrum ab ipso extorquet. Quinimo etiamsi Magnetem non attingat ferrum, modo tamen intra circulum virtutis Magnetis constituatur, ac ibidem parumper moretur, vires easdem nanciscitur. Circulus virtutis vocatur distantia illa, ad quam vis Magnetis extenditur: quæ à ferro acquisita, aut illi tradita tam efficax est, ut plagas mundi ostendere, & aliud ferrum attrahere sibi que affigere possit. Hoc modo complures annuli separati sibi invicem invisibili spiritu Magnetis connexi, & adhærentes catenæ instar ostendi possunt. Quorum postremi, & à Magnete remotiores, si extra circulum virtutis, aut ad extremam illius circumferentiam sint, à catena decidunt, aliis & vicinioribus adhærentibus non sine spectantium admiratione.

*Annulorū
catena.*

Ferrum quod Magnetis virtutem non accepit, ab omni parte Magnetis trahitur, etiam quævis ipsius pars si ad æquilibrium constituatur. Ubi attigerit Magnetem, aut ut dixi, paululum in circulo virtutis illius hæserit, iam virtutem Magnetis adipiscitur, & trahendi aliud ferrum, & ostendendi plagas. Fit enim simile Magneti, ac ut ille maiorem mundum refert centro, & polis, ita & ferrum. Recipit autem ferrum plagas, & polos in se prorsus eosdem, quos habuit dum Magneti astaret, vel admoveretur, eosque perpetuo postea conservat. Exempli causa,

*Ferrum ab
omni parte
Magnetis
trahitur.*

448 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
 causa, sit ferrum A B C, ac pars ipsius C attingat
 Magnetis D E F partem, videlicet D, hoc contactu,
 quia utriusque corpus unum quodammodo efficitur,
 & virtus per utrumque corpus diffusa unitur
 (ita ut A sit una extremitas, F altera, & medietas
 inter A & F centrum) sit, ut si F extremitas fuerit
 pars borealis ipsius Magnetis, & altera A australis,
 semoto ferro à Magnete (quasi corpore uno diviso
 in duas partes, ferri extremitas A quæ fuerat au-
 stralis, maneat australis, altera vero opposita C,
 quæ dum Magnetem attingeret, & vires susciperet
 extremitas non erat, nunc vero ab unione separata
 extremitas est: necessario borealem partem faciat.
 Nam inter duas extremitates centrum est, quod au-
 stralem plagam à boreali discriminat, deinde au-
 strali opponitur semper borealis.

Ferrum his viribus dotatum non ingratum est
 suo benefactori, pars enim ea, quæ vires accepit,
 perpetuo complexum illius, quæ dedit beneficium
 ambit, cupit, ac ad se trahit, adversam vero respuit.
 Quia itaque ferri borealis pars ab australi D virtu-
 tem recepit, illam tantum nequaquam borealem
 ambiet, & vice versa ferri pars, quæ tetigit borea-
 lem Magnetis partem, non borealem plagam, sed
 australem

*Similes
 partes se
 adversan-
 tur.*

australem ostendet, appetet tamen illam partem
 Magnetis, quam tetigit, quia attractu facta fuit non
 borealis, sed australis; ac non solum ita erga illum
 Magnetem quem tetigit, sed erga omnem alium,
 aut ferrum illius virtute imbutum se geret. Nam
 partem similem respuet borealis nempe borealem,
 contrariam vero amplectetur, borealis australem.
 Cupit enim perpetuo eundem statum, quem ha-
 buit, dum vires nancisceretur. Non potuit autem
 borealis pars Magnetis borealem plagam alteri da-
 re (cum situs det plagas) magis quam fieri potest, ut
 duæ lineæ (dum se mutuo attingunt) aut duæ super-
 ficies lignæ (dum coniunguntur) eandem plagam
 mundi ostendant. Una si Orientem respexerit, al-
 tera huic annexa necessaria Occidentem respiciet.
 Quicumque quæ prædicta sunt recte intellexerit, in
 Magnete etiam aliter fieri non posse facile perci-
 piet. Nam dum ferrum contingit Magnetem, Ma-
 gnes qua parte attingit ferrum aliam plagam, &
 ferrum oppositam respicit. Hunc respectum ab
 utroque servari, natura cupit. Hoc bene intellecto
 multorum effectuum Magnetis & ferri, ratio dari
 commode potest: nec mirum erit amplius respui à
 Magnete ferrum. Respuitur enim à boreali Magne-
 tis, borealis ferri, & ab australi, australis ferri pars.
 Quæ porro ferro ex contactu Magnetis contingere
 dixi, eadem ferro contingunt, si intra circulum vir-
 tutis Magnetis moretur. Nam etsi non attingat
 Magnetem, tamen quia Magnetis facultas per to-
 tum circulum extensa est, quicquid in eo consti-
 tutum est, quasi illi unitum sit haberi debet.

*Egregia si-
militudo.*

Id mirum videri potest, quod si ferrum Magnetis
 vi imbutum ad æquilibrium ponatur, ac ipsius ex-
 tremitati boreali, Magnes supra teneatur, attraha-
 tur ea pars; si vero subtrus teneatur, repellatur. Con-

*Supra &
infra con-
traria.*

450 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
trarii effectus fiunt, quia partes lapidis contrariæ
ferrum respiciunt. Nam superior pars lapidis, dum
supponitur ferro alia est, quam inferior, quæ supra
ferrum tenetur, imo prorsus opposita. Si eadem
facies opponeretur infra, vel supra, eadem attractio
fieret; vicinior itaque operatur in Magnetem, si sit
australis, vel borealis. Perpetuum enim est, simi-
lem similem abigere, & dissimilem appetere. An
non contrarias partes ostendo ferro si supra id vo-
lam manus detineam, infra vero subducta manu ex-
teriolem manus partem ferrum versus habeam. Fa-
cierum itaque, & partium diversitatem agnoscit, &
percipit Magnes.

Theamedis.

Quod vero à Plinio, aliisque nonnullis authori-
bus Magnetis genus statuatur quod ferrum abigat,
Theamedis nomine insignitum; id hæcenus ut vi-
dere nunquam potui, ita neque eum vidi, qui asse-
reret se talem vidisse, qui ab omni sua parte ferrum
abigeret. Proinde si quidam Magnetem ferrum
abigere animadverterunt, eos deceptos fuisse, quod
à plagarum distinctione id fieri ignorarent, arbi-
tror. Quilibet enim Magnes ferrum ipsius viribus
imbutum ab aliqua sui parte repellit.

*Punctum
tractionis.*

Inter Magnetis admiranda id etiam notandum
est, quod ea pars, quæ in æquilibrio ferrum posi-
tum, respuit, nihilominus ubi attigerit id retineat.
Nec minus mirum est quod etiam si à quavis parte
ferrum virtute sua nondum imbutum trahat, id ex
uno puncto efficacius faciat. Quod deprehendi-
tur si Magnes supra ferrum asseri plano superposi-
tum detineatur, & manibus volutetur, donec fer-
rum tremat, & ad contactum currat. Ubi enim
tetigerit ibi punctum tractionis est à quo, tanquam
centro, radii virtutis Magnetis in ambitum spar-
gantur.

Sed

Sed supra hæc omnia nihil mirabilius in Magne-
 re, & quod magis ingenia acutiora torqueat mihi
 videtur, quam quod ferrum illius virtute imbu-
 tum, & ad æquilibrium positum, ut ad omnes pla-
 gas verti possit non præcise polare punctum ubi-
 que terrarum ostendat. Nam hic in Germania
 octo, aut plures gradus Orientem versus ferrum à
 polo declinat. Videtur vel in firmamento, vel in
 aliis orbibus cælestibus, vel supra firmamentum,
 vel in terra fixum aliquod punctum esse, ad quod
 Magnes ducitur, vel à quo trahitur. In firmamen-
 to, vel orbibus inferioribus hoc esse non potest;
 quia id, dum cum illis quotidie circuit globum ter-
 restrem una moveretur, eiusque motum necessa-
 rio ferrum ab illo tractum sequeretur: verum id
 quia non fit (ferro tota die immoto idem punctum
 ostendente) sequitur in firmamento, vel inferiori-
 bus orbibus hoc esse non posse. Supra firmamen-
 tum aliquid immobile esse, quod istam vim trahen-
 di habeat, licet statui possit, nihilominus variæ mu-
 tationes Magnetis, aut acus ferreæ id etiam esse
 non posse facile ostendunt. Temerarium etiam vi-
 detur ibi tale quid esse posse statuere, ubi forte Dei
 sedes absque loco est. Restat itaque ut in terra, vel
 supra terram id punctum sit. Si supra terram sit, ut
 neoterici nautæ affirmant, facile, quo in loco sit,
 investigari potest. Nam notate declinatione hic
 Pragæ alia observanda est vel in Goa Indiæ, vel in
 Mexico, aut alio loco Orientem, vel Occidentem
 versus multum à Praga distante, quæ translata in
 mappam, aut globum terrestrem, ductisque lineis
 à locis illis duobus per puncta declinationis, ubi li-
 neæ se decussarint, ibi punctum est Magnetis, aut
 ferri Magnetis vi imbuti. Id nostris seculis à non-
 nullis inventum putatur, & ab Hollandorum ob-

*Cur non
 præcise
 ostendat
 polos.*

452 DE LAPID. ET GEMM. IN SPECIE
servatione confirmatum. Qui se invenisse putant,
intra Americæ, & Asiæ partem septentrionalem in
fretò Anian montem Magneticum, quem statuunt
17. gradibus à polo arctico distantem, atque ab
Islandiæ medio seu ab insulis capitris viridis, quæ sub
eodem meridiano sunt gradibus longitudinis 180.
ita ut hac ratione necesse sit in Islandia, & prædictis
insulis necessario Magnetem à polo non declinare,
ut nec in Afforibus Orientalioribus videlicet S. Ma-
riæ, & quas *las borgas* vocant insulis, quæ sub eodem
meridiano sunt. An autem vere in prædicto fretò
Magneticus a mons sit, incertum adhuc est, cum
fretum hoc nondum exploratum satis sit. Si esset,
mirum esset in tam longinqua loca virtutem suam
iacere, ac ferrum non quodlibet, sed tantum id
quod Magnetis vi imbutum est, ad sui obsequium
trahere. Sed quid miramur, cum omnia miraculis
plena sint, & quidvis in hoc orbe sui Creatoris lau-
des hoc modo celebret. An non Sol lucem, & ca-
lorem nobis à longe maiori distantia momento
temporis communicat, & luna aëris motu impedi-
ta absque contactu, ac sine constanti & quieto me-
dio mare universum ad se trahit. Desinamus itaque
mirari, aut miremur omnia, cum nihil altero sit mi-
rabilius, & quicquid est mirabile sit in oculis no-
stris. Authorem, & opificem colamus, celebre-
mus, & adoremus, qui admiranda ista efficit, ut
opera sua, si non hic, in alia vita intelligamus.

*Magnes
Austrum
ostendit.*

Sed hic aliud mirabile occurrit à nautis nonnul-
lis observatum, quod videlicet pixis nautica, quan-
do æquinoctialem lineam pertransit, & polo antar-
ctico vicinior est, non amplius septentrionem, sed
austrum ostendat. An quia non tam plagas, quam
polum ostendit? eumque semper qui illi vicinior
est? sed putatum fuit Magneticum montem respi-
cere,

cere, quem certe quocunque in loco sit observare deberet, nisi forte alius apud antarcticum illi directe oppositus, eandem vim habeat, ac ad similia officia, tanquam vicinior, cogat. Sed talem ibi esse incompertum est, quinetiam multi non verti borealem plagam ad austrum asserunt.

Non video itaque ubi polus Magnetis, ac illi oppositus commode statui possit, nisi supra firmamentum statuatur duo, unus borealis, alter austrinus, ac eiusdem facultatis, ut vicinior Magneti imperet potius, quam remotior. Sed hic nihil solide definiri potest, præsertim cum ut dixi antea, quid supra firmamentum sit ne coniectura assequi humanum ingenium valeat, ac præter Beatorum sedes divinæ literæ nihil ibi aliud esse testentur. Deinde etiam quod nondum exploratum habeam, an Magnes in longam formam pennæ scriptoriæ instar aptatus, & ad æquilibrium positus, polum ipsum, aut idem punctum à polo distans, quod acus nautica demonstrat, ostendat, nec ne. Præterea dubitatum Magnes punctum, aut axem ambiat: ac verisimilius videtur axem ambire propter varias declinationes, quæ ad nullum certum punctum dirigi possunt. Si axim ambit, ad terræ vicinior partem se parum inclinabit, ut à terra, quæ firma iacet, vim axis ipsius, quæ ad omnes extremitates mittitur, in se recipiat, quam sane per maria, & aquas hinc inde fluctuantes nequaquam tam commode suscipere potest. Hinc fortassis fit dum na-

Declinationis Magnetis causa.

vigatur in mari prope Americam Magneticam cuspidem aliquot gradibus ad Occidentem, dum vero inter insulam S. Helenæ, & Africam ad Orientem declinare, ac forte propterea in Bohemia ad Orientem aliquot gradibus declinare, quia septentrionem versus occurrit mare Balticum, meridiem

454 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
versus mediterraneum, quæ vim axis nonnihil in-
fringere possunt, quam sane vim declinationis li-
nea, quæ à Bohemia duci potest, usque ad mare gla-
ciale, per Moscoviam, & Poloniam, ubi continua-
tio terræ est, servare, & communicare Magneti po-
test. Sed alii diligentius ista rimentur.

a Quoniam autor montis Magnetici hic meminit, non
absolum erit errorem quorundam enodare, qui na-
ves in quibusdam regionibus (nempe in India &
circa mare rubrum) ferreis clavis non compingi, ob
Magnetis metum, existiment: nam licet Magnes
ferri ad se trahendi facultatem habeat, minime ta-
men credendum est, eum tanta vi pollere, ut navem
ferreis clavis coniunctam, vel è longinquo pertrahere
possit. Huiusmodi vero naves fabricant Incolæ,
quod magnis arboribus, quarum asseres ferreos claves
ferre queant, reliquaque materia necessaria desti-
tuantur, adeoque egeni sint, ut aliunde comparare
non possint, cumque præterea ferro, aut ære veterum
more coniungere usus apud eos iam desierit, funibus
cymbas consuetas, levibus expensis eas construunt.
Huc accedit quod magnis navigiis opus non habent;
exigua enim illis sufficiunt cum ad piscationem tum
ad merces hinc inde per canalem, & æstate per ma-
re rubrum transvehendas. Verum quidem est ma-
gnas onerarias naves, triremes, aliaque varii gene-
ris navigia istuc conspici, sed aliunde advecta.

C A P. CCLII.

De abolendis, restituendis, & augendis viri-
bus Magnetis.

HActenus miras Magnetis facultates explicavi,
nec omnibus cognitatas. Restat ut explicem,
quo

quo pacto illius vires augeri, & restitui possint, si illas amiserit. Amittere enim potest contactu alterius Magnetis, dum nempe similem faciem attrahit, nempe borealis unius borealem alterius. Id cum factum fuerit fortiori affrictu utriusque facultas perit, & neuter officium facit, aut saltem errore è, quasi ebrius esset. Restituitur autem in integrum si in chalybis limatura per aliquot dies sepe liatur, cuius etiam beneficio, si imbecillis sit Magnes, vegetior redditur, ut aliqui asserunt. Magnetis vires in immensum augeri posse tradit Theophrastus Paracelsus, ita ut etiam ex pariete clavum extrahere possit: si igniatur, deinde in oleum Martis multoties extingatur. Sed discipulos suos decipit, cum Magnes igne vires omnes amittat, ac spiritus ille vivificus, tanquam anima Magnetis, & cui vires omnes inhærent, ignis iniurias non ferat, & à corpore suo colore subcæruleo expellatur, ac tantum cadaver, quod nunquam ad vitam redigi potest, post se relinquat. Magnes ut igne vires omnes amittit, ita à nonnullis putatur caparum, alliique odore effatus reddi, sed falsum id esse neotericorum declarat experientia, qui alii succo inunctum nihil virium amisisse testantur, ut & nautarum qui dum quotidie allium, capasque vorantes acui Magnetico adstant, nihil illi iniuriæ inferri, sed suo officio strenue fungi, observant. Sunt alii qui Adamantem Magnetis vires impedire scribant, ut Plinius his verbis, Adamas dissidet cum Magnete lapide in tantum ut iuxta positus, ferrum non patitur abstrahi: aut si admotus Magnes apprehenderit, rapiat, atque auferat, & Mardobeus his verbis,

*Omnibus equa tamen vis est adducere ferrum
Quod facit & Magnes absente potens Adamante,*

Nam præfens Adamas, Magneti, quod rapit aufert.

Sed Ioan. Bapt. à Porta negat se experientia id verum deprehendisse. Interim tamen ipse docet ferrum Adamante tactum volvi ad septentrionem, ac obversam partem (ut in Magnete ad meridiem ferrum abigere.) Id si verum est, quod nondum probavi, verisimile est Adamantis borealem partem, borealem Magnetis abigere, ac propterea vim ipsius trahendi impedire, quod forte veteres voluerunt.

C A P. CCLIII.

De qualitatibus, & viribus medicis Magnetis.

A Aleno teste Magnes Hæmatitis vires habet. **B** Dioscorides cum aqua mulsa trium obolorum pondere ad crassos humores, & melancholicos educendos propinari tradit, ac uri, & vendi pro Hæmatite, cuius vires, ustus proculdubio adstringendo, sanguinemque sistendo æmulatur. Nonnulli cum mulsa exhibitum hydropicos sanare referunt. Paracelsus quia ferrum ad se trahit emplastris non solum ad sagittæ ferrum è corpore humano extrahendum: sed omnem aliam saburram vulneribus inhærentem, adhibet, & non inutili conatu. Inter alia autem emplastra sequens celeberrimum est, & admirandæ facultatis quod à multis hæctenus celatum, & in secretis habitum fuit. Curat omnia vulnera punctim, vel cæsim inflicta subito, ac symptomata, quæ vulneribus supervenire solent, impedit. Quicquid malignum in vulnere est, aut inutile separat ab utili, ac sanam carnem generat, à me emplastrum Magneticum vocatur, à Paracelfo Opodeldoch barbaro vocabulo. Recip. ceræ virginæ lib. duas, terebinthinæ vulgaris turbulentæ,

*Magnes
purgat
melancho-
liam.*

*Empla-
strum Ma-
gneticum.*

lentæ, (non vero claræ ex picea arbore, quam impostores claram efficiunt) lib. unam, olei olivarum unc. iij. funde omnia simul, addendo succi chelidonæ, succi fol. querci, succi alchimillæ, succi veronicæ ana unciam unam cum semisse, coque omnia simul ad succorum consumptionem, postea adde ammoniaci, galbani, ac oppopanacis aceto expurgati ana dragm. sex, colophonæ unc. unam cum semisse, succini uncia semissem, masticis, myrrhæ, thuris, sarcocollæ ana drag. tres, immisce omnia emplastro. Dum parum refrigerit immisce Magnetis contusi, ac præparati unciam unam cum semisse, croci martis uncias duas, croci veneris unciam unam, tutiæ præparatæ drag. sex, lapidis Calaminaris præparati uncias decem. Hæc omnia postea immisce emplastro, ac cum iam fere refrigerit, adde terræ dulcis vitrioli tantum ut emplastrum subrubrum fiat bene miscendo, postea extrahe, malaxa manibus, ac in baculorum formam redige, ac supra tabulam ligneam oleo rosarum inunctam in tabulas forma thaleri crassitie, ac ad usum serva. Ita excoqui debet, ut cum calefit bene mollescat, & dum refrigeratur, non flectatur, sed vitri instar frangatur. Prædicta nonnulla ingredientia hac ratione præparantur. Magnes hac ratione præparatur. Primum in pulverem contundatur; is tigillo impositus igniatur, ac in oleum martis dulcificatum eiusdem ponderis, iniiciatur, deinde ad ignem temperatum exsiccet, ita Magnes præparatus est. Oleum vero martis hac ratione concinnatur, Rec.

*Magnetis
præparatio.*

*Oleum
martis.*

458 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
dulcificabis, sequenti modo, Affunde iterum
aquam, ac sine evaporet, ut prius, ita præparatum
erit oleum. Lapis vero Calaminaris hac ratione
præparandus est: Redige in pulverem tenuissi-
mum, ac igniatur, ignitum conijce in ollam, ace-
tum fortissimum continentem, ac subito ollam te-
ge, donec pulvis extinctus fuerit, postea acetum
quiete effunde. Pulverem iterum ignias, ac in idem
acetum extingue, postremo iterum pulvis ignia-
tur, ac refrigerari sinas. Tutia præparatur ut lapis
calaminaris, nisi quod loco aceti utendum sit aqua
fæniculi, aut chelidoniæ. Crocus Veneris ita præ-
paratur. Recip. tenues cupri laminas, imponas
ollæ, sepeliantur laminæ in sale communi, ac ollam
igni impositam sine excandescere, postea effunde
laminas cum sale in frigidam, ac laminas ablue ab
omni nigredine, iterum adde salem, ac ollæ impo-
ne ut antea, ignias iterum, ac in frigidam conijce, &
ablue, id opus repete, quamdiu placuerit, aquæ ve-
ro in qua extinxisti laminas, affunde aquam cali-
dam, postea paulatim effunde aquam, ita in fundo
habebis crocum Veneris sanguinis instar rubrum,
hunc lava, & munda optime, donec nihil sulfuginis
habeat, exicca illum optime tela linea, ac serva ad
usum dictum. Crocus martis hoc modo fit: Recip.
limaturam ferri mundam absque rubigine, rever-
beretur in furno longo fortissimo igne quarti gra-
dus, donec purpureum colorem habeat, tum exi-
me, & cum refrixerit, in vas aqua plenum conijce,
move optime, ac subito in aliud vas decapula, ita re-
linquetur in primo vase ferrum quod calcinatum
nondum est. In altero vero crocus, quem ut habeas
ad ignem aquam exhalare omnem finito, & etiam si
resideat, aquam ne effundas, continet enim subti-
liorem croci partem vix conspicuam. Restat terra
vitrioli:

*Calami-
natis præ-
paratio.*

*Tutia
præpara-
tio.*

*Croci Ve-
neris præ-
paratio.*

*Crocimar-
tis præpa-
ratio.*

vitrioli : hanc ita concinnabis. Recip. quantum *Terra vi-*
 voles vitrioli, id ollæ imponas, eamque in igne cir- *trioli pra-*
 culari colloca, ut in rubedinem optime calcinetur. *paratio.*
 Dum intrinsecus, & extrinsecus rubuerit, contun-
 de, eique aquam affunde, ac per diem, & noctem
 ita relinque, aquam postea claram effunde, aliam-
 que affunde, iterum illa clarescat, ac postmodum
 effundatur. Id opus toties repete, donec aqua non
 amplius acris fuerit, sed dulcis, tum exiccari finito,
 ita habebis terram subrubram, & squammis æris si-
 milem, cuius colorem Germani vocant *kessellbraun*,
 longe aptiorem ad vulnera, & ulcera bolo armeno.
 Hoc emplastro medicus, & chyrurgus mira præsta-
 bit, & quævis vulnera cito sanabit absque omni
 symptomate.

Ex collo gestatus Magnes spasnum sanare, ac ner-
 vorum dolores compescere, manuque detentus
 partum accelerare perhibetur. Supra vulnera ve-
 nenata positus vim veneni extinguere dicitur, capi-
 tique admotus omnem eius dolorem auferre; Ab
 altero coniugum portatus alterius gratiam conci-
 liare, timores arcere, & eloquentiam augere credi-
 tur. Nugatur Marbodeus, Veneris intellectum ha-
 bere Magnetem, & viri erga uxorem amorem con-
 ciliare, ac adulteria prodere his versiculis.

*Conciliare potest uxoribus ipsa maritus,
 Et vice conversa nuptas revocare maritis:
 Num qui scire cupit sua non sit adultera coniunx,
 Suppositum capite lapidem stertentis adaptet,
 Mox quæ casta manet, petit amplexura maritum,
 Non tamen evigilans, cadit omnis adultera lecto
 Tanquam pulsa manu, subito fœtore coacta,
 Quem lapis emittit celati criminis index.*

Credit etiam Marbodeus furum esse fautorem,
 ac sus-

460 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
ac suffitu domesticos abigere, ut furibus furandi
occafio fit commodior.

*Si fur claustra domus spoliis, garisque referta
Intrediens prunas ardentis per loca ponat,
Et supra ponat Magnetis fragmina prunis,
Vt per tetragonum fumi vopor alta vaporet
Mentibus everfis veluti impendente ruina,
Diffugiunt omnes in ea quicunque manebunt,
Et fur securus rapiet quaecunque libebit.*

Fœtidum, & exitialem, ut carbones, habere au-
ram, seu vaporem Magnetem, & qui ad cerebrum
delatus illud conturbet, ac dormientibus terribi-
lia, & melancholica phantasmata, aut vertiginem,
epilepsiam, vel apoplexiam inducat, multi produnt
authores. Quinimo nonnulli ore detentum luna-
ticos, & melancholicos homines efficere tradunt,
ac pulverem ipsius pondere sex granorum cum se-
vo serpentis, & succo urticæ alicui in potu obla-
tum, eum ita dementare, ut ex patria sua, vel ha-
bitatione fugere cogatur. Ita ut si hæc vera sint,
non mirum sit suffitum fœtore, & maligna qua-
litate caput turbando homines ex ædibus propriis
abigere.

a *Libro IX. de simplici. medic. facult.*

b *Libro V. de re medica cap. 105. Multa plura ad Ma-
gnetem pertinentia tradidi in Comm. à me editis in
praxin auream Ioannis Stockeri (ut cap. 216. huius
libri monuimus) Comperimus in super eum, qui pri-
mus huius lapidis usum invenerit, Flavium fuisse
nuncupatum. At Albertus Magnus primus omnium
eius facultates scriptis tradidit: quem cum suo tem-
pore in usu iam esse animadverteret, veteribus non
ignotum fuisse credidit, atque Aristoteli eius fa-
cultates fuisse perspectas. Attamen & ipse Aristoteles,
& qui*

& qui aliquot seculis eum subsequuti sunt, plane ignorarunt hunc lapidem talibus facultatibus esse praditum, ut altera eius pars ferrum de septentrionem convertere faciat, altera ad Meridiem. Aristoteles quidem non ignoravit ferri attrahendi facultatem habere: at quod navigationibus utilis esset, plane nescivit. Nunc autem cum Magnetis facultates omnibus sint perspectæ, navigatio adeo facilis reddita est, ut bini viri cum levi navicula, omni momento, omnibus periculis, vehementissimisque ventis sese committere, & mare traicere non vereantur: quod veteres ipsa meridie tentare non fuissent ausi, cum nauticam pyxidem non haberent, cuius acus Magneti adfricata esset. Itali hunc lapidem Calamita, Galli Aimant vocant, huius lapidis Gallicæ appellationis affinitas ansam præbuit nonnullis Chymicis imposturas excogitandi de ipsius efficacia in rebus amatoris, ut etiam polliceri, atque persuadere ausi sint, non minus hominum amorem pellicere, quam ferrum attrahat, quod tamen falsum est, atque ad eam rem candidum Magnetem longe prætulerunt, non ignorantes difficilius, & rarius inveniri, quam eum, qui ferruginei coloris sit.

Per Magnetem hoc modo quis Oraculum fingere potest, mensa in cubiculo sit parata, non admodum crassa, undique rite clausa, & convenias cum aliquo, qui per aliud cubiculum propinquum intret mensam, qui de omnibus sit instructus, quid agendum tibi sit, nemine conscio nisi tibi, in qua mensa supra, & infra scriptæ sint Alphabeti litteræ in circulo rotundo, nempe ubi littera A in superiori parte mensæ sit scripta, sic eadem in inferiori parte scribatur, in superiori parte in medio circuli finge diabolam ex charta, vel alia levi materia, cuius pedibus insignantur acus, & in manibus habeat stramen, quod arte
conti-

462 DE LAPID. ET GEMM. IN SPECIE
contineat, & cum vis fingere Oraculum, intret
iam nominatus mensam, qui sciat movere Magne-
tem, secum habeat candelam, ut secundum ordi-
nem Alphabeti moveat Magnetem, secundum quod
queratur, & diabolus movebit se secundum motum
Magnetis, & notet, qui querit resposum omnes lit-
teras, & ubi diabolus quiescit, & non movetur,
habebit verbum totum, & sic de cæteris, donec totus
sensus appareat.

Eodem modo poteris efficere ut charta vel homuncio per
mensam ambulet, supposito sub mensa Magnete,
eoque huc illuc ducto.

Simili modo si chalybis pulverem super chartam, vel as-
serculum ponas, supposito Magnete, assurgent in
cuspidem pulveres isti, & ducto Magnete huc illuc,
eam pulveres isti sequuntur, magna astantium ad-
miratione.

Eodem quoque modo poteris efficere ut navicula sponte
adnaviget lembo circulari, in quo Alphabeti lit-
tera sint descriptæ, ut ita etiam oraculum effingere
possis.

C A P. CCLIV.

De usu Magnetis.

MAximus usus Magnetis est ad navigationes, &
itinera etiam terrestria instituenda. Sine hoc
enim certa nulla institui, aut scopuli evitari possunt:
præsertim cælo nubilo, noctu, & in Oceano dum
præter undas nihil conspicitur, quemadmodum
nec in sylvis amplissimis, dum præter cælum, arbo-
resque nihil sese oculis offerat. Ut autem certiora
omnia fiant acus ferrea, aut potius chalybeata Ma-
gnetis virtute imbuenda est, ac prius ita concinne
fabricanda, ut supra cupri, aut argenti cuspidem, ad
aqui-

æquilibrium sustentetur, & in orbem verti possit. Quod ut commode fieri possit pyramidale concavum in medio acus fabricatur, à cuius basi reliquæ partes sibi averso oppositæ, illiusque cacumini inferiores, procedunt. Hoc modo dum cuspis concavum excipit, sustentatur acus, ac in omnem partem versatur. Communicatur autem acui ferreæ Magnetis virtus hoc modo. Primum punctum Boreale, vel australe in Magnete modo à me supra tradito, quæritur, inventum levi mallei ictu percutitur, ut à sordibus liberetur. Illi puncto adfricatur acus altera pars, quæ latiuscula, ut melius virtutem Magnetis suscipere possit, esse debet. Si punctum fuerit boreale, pars acus quæ tetigit austrum ostendet. Si velis ut non austrum, sed boream ostendat, australi Magnetis puncto affricare debes. Si utraque acus extremitas idem punctum tetigerit, vel nullam plagam ostendere acus, vel ab utraque plaga deflectet, vel Orientem, aut Occidentem monstrabit. Sed ut eximias vires suscipiat acus, ac probe munere suo fungatur, consultum est ut altera ipsius pars boreali puncto, altera australi affricetur, ita enim quodammodo duplicatus suscipiet vires, & borealis contactus ad austrum, Australis ad boream se convertet. Cum acus ferrea Magnetem tetigerit, sedulo custodienda est, ne aliud ferrum, aliumve Magnetem attingat, aut in circulo virtutis illorum detineatur. Nam illorum contactu, & præsentia inebriatur, nec exacte cæli partes amplius ostendit. Ita ut denuo igniendum sit, ut omni facultate privatum, novo affricatu possit novas vires recipere. Bene custodita acus ad centum annos vires suas retinere potest.

Itinerum Dux est Magnes, aut acus Magnetica quia septentrionale punctum ostendit, quo ostenso
*Itinera in-
 vestigare.*
 etiam

*Modus
 tangendi
 ferrum.*

464 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
etiam omnia alia, & minutissima cognoscuntur. Ut
autem facilius oculis reliqua essent perspicua, pro-
pterea orbi versatili in cuius margine triginta duo
venti, seu plagæ potius describuntur, acum Magn-
eticam nautæ affigunt. Hac enim ratione si ab itine-
ris linea deflectatur, facile quod gradibus (si orbis in
360. partes divisus sit) id fiat, cognoscitur. Sed pos-
sunt nautæ gubernaculo navim ita dirigere, ut à
puncto ad quod dirigunt iter, acus nunquam defle-
ctat. Si per silvas terrestre iter instituendum sit, ne
quis multum aberrat à via, acus Magnetica illa, quæ
horologiis sciotericis inclusa est, inservit. Maiori
tamen cautione propter itinerum anfractus opus
est, quam in mari ubi omnia pervia sunt. Nam pri-
mum constituta acu Magnetica supra lineam meri-
dianam, observanda est in loco, unde quis profici-
scitur linea, aut hora quæ itineris scopum respicit,
ac perpetuo iter ad illam horam instituendum est.
Si deflectat ad aliam horam ad sinistram, certum est
ad dextram iterum ut ad veram itineris lineam per-
veniatur, deflectendum, & proportionem, & longi-
tudine deflectionis plus, vel minus ad dextram iter
instituendum esse.

*An Ma-
gnete quis
sua arcana
patetfacere
possit.*

Putant aliqui Magnetem, aut acum Magneticam
usui esse ad animi secreta patefacienda amico à no-
bis centum, a aut ducentis miliaribus distante, sed
vehementer errant. Causam errori præbuit virtus
Magnetis, quæ acum ferream etiam per tabulatum
movet, ac deinde facultas poli arctici, vel montis
Magnetici in freto Anian à Cosmographis constitu-
ti, qui ad multa centena miliaria in acum Magneti-
cam, ut illi arbitrantur, agere potest. Existimant
enim Magnetem qui tetigit acum, ac illi virtutem
suam communicavit, similem habere, & talem cum
illa consensum: ut si moveatur, exempli causa de-
cem

cem gradibus orientem versus, etiam tot gradibus acum moveri, etiamsi centum miliaribus ab illo distet. Sed ut dixi falluntur: quia certissimum est Magnetem, qui ferream acum tetigit, tantum intra certum spatium, & exiguum, forte trium, aut quatuor pedum illud movere. Deinde etiam experienti constat, acum Magneticam extra circulum virtutis Magnetis positam, non mutare situm, mutato situ Magnetis. Si magnes tam procul in acum à se tactam ageret, facillime quis animi sententiam amico centum miliaribus distante (eo modo quo id per tabulatum fieri potest) significaret. Per tabulatum autem ita id fit. Acus Magnetica longiuscula, ut distinctius suo fungatur officio, accipitur, ac pixidi imponitur ut verti in omnem partem commode possit. Margo deinde pixidis in viginti quatuor æquales partes dividitur, ac in illis viginti quatuor literæ alphabeti pinguntur. Similis pixis, sed maior, ac cum acu Magnetica longe maiori, & addito alphabeto etiam construitur, ac supra tabulatum ligneum superioris cubiculi collocatur. In inferiori vero cubiculo supra mensam minor collocatur pixis, hoc modo ut centrum pixidis superioris & inferioris, ad perpendiculum respondeant, ac pars utriusque borealis literam A respiciat. His ita rite collocatis: si acus pars borealis digito versus litteram D superioris pixidis moveatur, etiam acus pars altera inferioris pixidis eandem literam D in inferiori cubiculo ostendet: modo tamen virtus Magnetica tam procul vires suas extendat, id enim necessarium est, ut dixi. Si id acus beneficio fieri non posse credatur, ex centro maioris pixidis supra tabulatum circulus cuius diameter duorum sit pedum describendus est. Isque in viginti quatuor partes secandus, ac in singulis alphabeti literæ notandæ

466 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
sunt, ita tamen ut A litera boreali puncto respon-
deat. Deinde literis, quæ vocabula faciunt, appo-
nendus Magnes satis vegetus, & qui inferioris cubi-
culi pixidem intra circulum suæ virtutis habeat.
Tum enim trahet acum inferioris cubiculi ad se,
quæ easdem literas ostendet, quas adstans colligere
debet, ut vocabula habeat, sensum alterius qui Ma-
gnetem movet explicantia. Istud experimentum il-
los fefellit, qui idem ad 100. miliaria Magnetem ef-
ficere arbitrati sunt. Ex prædicto experimento ele-
gans modus colligitur faciendi statuam ligneam palmæ
longitudine, quæ cuspidi ex ære infideat, ita ut
verti commode sedens possit. Pes alter extendatur
parumper, ac in eo globulus chalybeus occultetur:
manu teneat statua virgulam tenuem ligneam, vel
argenteam. Sedeat autem in medio pixidis latiuscu-
læ, in cuius margine sint alphabeti literæ omnes no-
tata. Quisquis itaque responsum dari petenti cu-
pit, teneat sceptrum ligneum manu, in cuius extre-
mitate sit Magnes. Id sub mensa detineat, & ad li-
teras dirigat. Nam hoc modo statuam supra men-
sam collocatam, eas literas quas volet, ostendere,
non sine adstantis admiratione, faciet, quæ post-
modum collectæ, statuæ responsum declarabunt.
Possunt alia multa admiranda Magnetis occultati
beneficio fieri, quæ si quis scire velit, alios authores
legat, nos hic ludicra tractare nolumus, cum quili-
bet sibi, si ingenio valeat, varia invenire facile pos-
sit. Unum superest quod an à Magnete fieri possit
dubitatur. Num videlicet ferrum in aëre ita su-
spensum tenere duo, vel plures Magnetes possint,
ut id utroque trahente neutri adhæreat. Hac ratio-
ne ferreum Mahometis sepulchrum in aëre hære-
re traditur, & Plinius b scribit Dinocratem archite-
ctum Arsinoës templum concamerare inchoasse ex
Magne-

*An Ma-
gnes fer-
rum in aë-
re possit
sustinere.*

Magnete, ut in eo simulachrum eius è ferro pende-
re in aëre videretur, sed intercessisse mortem ipsius,
& Ptolomæi, qui id sorori suæ iusserat fieri, unde
quod inchoaverat non perfecisse. Ego etsi conce-
dam paribus viribus Magnetes ita constitui posse,
ut æque vehementer uterque trahat, tamen propter
aëris continuum motum, non magis subsistere pos-
se existimo, quam sphaera metallica supra cuspidem
acus perpendicularè collocata. Licet enim Sphaera
ita exacte poni possit ut pondus illius ab omni parte
cuspidis equaliter promineat: nunquam tamè confi-
stere poterit, quin ad latera decidat. Idè ferro futurū
puto, ut vel delabatur ad inferiorem Magnetem, vel
attrahatur à superiore. Si ferrū tenui filo, vel capillo
muliebri alligetur, proculdubio in aëre à superiori
Magnete ita trahi poterit ut in aëre suspensū videat-
ur, filo prohibète ne ulterius à Magnete trahi possit.

Magnetis usus etiam ad vitra conficienda ut olim
celebris fuit, ita & nunc est. De eo c Plinius his
verbis: Post vitri originem ut est astuta, & ingenio-
sa solertia, non fuit contenta vitrum miscuisse, cœ-
ptus addi & Magnes lapis, quoniam in se liquorem
vitri quoque in ferrum trahere creditur. Et Agri-
cola sequentibus: Si materiæ unde vitrum confla-
tur, adiiciatur minuta Magnetis particula, ita in se
liquorè vitri trahere videtur, ut ad se ferrum allicit,
tractum autem purgat, & ex viridi, vel luteo can-
didum facit. Sed Magnetem postea ignis consumit.

Utilis etiam Magnes ad ferri venas, num divites,
vel pauperes sint, examinandas. Eius usus docetur
his verbis ab Agricola: Venam ferri experimur in
Camino fabri ferrarii, eadem uritur, comminuitur,
lavatur, ficcatur, Magnes in ramentum lotura col-
lectum imponitur, qui scobem ferream ad se trahit,
ea pennis deterfa catino excipitur, atque Magnes

Ad vitra.

*Magnes
ferri ve-
nas osten-
dit.*

468 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
usque eo in ramentum lotura collectum imponi-
tur, & scobs detergitur, dum restet quam ad se alli-
ciat. Ea autem simul cum sale nitro coquitur in ca-
tino, donec lique scat, & ex ea terrea massula con-
fletur. Quod si Magnes cito, facileque scobem ad
se traxerit, venam ferri divitem esse coniecimus: si
tarde, pauperem. Si prorsus eam respuere visus fue-
rit, ferri paululum, aut nihil in se continere. Quem-
admodum ferri scobs à sordibus separatur Magneti-
tis opera, ita auri, vel argenti pulvis à ferri scobe.
Admotus enim Magnes scobem ad se trahit, ac au-
rifabris compendium præstat.

*Ichnogra-
phiarum
beneficio
Magnetis
descriptio.*

Sed dum hic celebres Magnetis usus explico,
præcipuus, nobilissimus, neque satis admirandus, ac
paucissimis notus fere animo exciderat, & à me
prætermisus fuit. Nempe quod eius beneficio
ichnographiæ describantur, & instrumentum ali-
quod confici possit, in quo Magnes ipse ichnogra-
phas, & anfractus itineris, ac distantias locorum in
charta, absque hominis opera, ad amissim notet.
Prior ratio vulgo omnibus geographis nota est. Im-
ponitur enim acus Magnetica circulo, in plano de-
scripto, ac in illius centro dioptra versatilis accom-
modatur, ut per illius extrema anguli (virgulis, alio-
ve signo notati) vel turres, aut domus, si civitatis
ichnographia describenda est, conspici possint.
Deinde dum ichnographia notanda est, instrumen-
tum hinc inde vertitur, donec acus Magnetica in-
cumbat lineæ meridianæ, ut moris est, dum horæ
diei explorantur. Dum recte incubuerit, versatur
dioptra, donec per ipsius extrema utraque, vel tur-
ris, vel arbor, vel signum videatur, atque tum no-
tatur ubi dioptra fecerit circuli circumferentiam. Si-
mili modo omnia loca circumquaque conspiciun-
tur, & notantur. Quibus notatis ex alio loco vi-
cissim

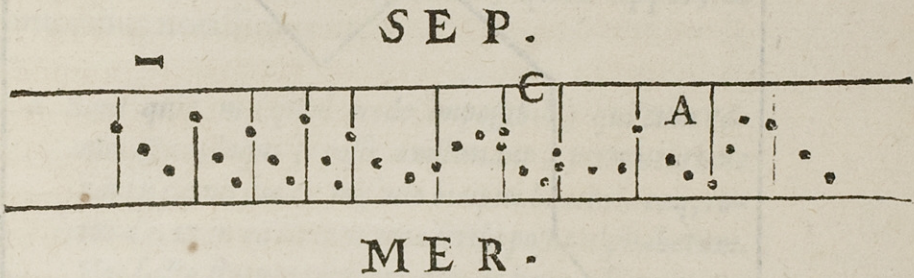
cissim eodem prorsus modo eadem loca conspiciuntur, & notantur, & si quis velit, ex tertio.

His absolutis Geographus in chartam describit circulum æquale, si velit, circulo instrumenti (nam potest maiorem, vel minorem facere, sed minori labore voti compos fit, si æqualem acceperit) ac in descriptum circulum transfert puncta visionis. Deinde ex centro circuli per eadem puncta ducit lineas, usque ad extremum chartæ, loca enim quæsita in lineam incident. Sed quam procul à centro nondum scitur, id enim secundus ostendet circulus: qui in chartam transferendus est, ea distantia ab altero circulo, qua quis velit. Si magnam distantiam fecerit, magna erit ichnographia: si parvam, parva.

Postea in ipsius circumferentiam transferenda sunt puncta visionis secundi circuli, sed hac ratione, ut punctum visionis, quod ostendit prioris circuli centrum, primo notetur, & incidat in lineam, quæ ducitur à centro prioris circuli ad stationem, seu centrum secundi circuli. Id ubi factum fuerit, alia puncta omnia secundi circuli transferantur in secundum circulum, qui in charta descriptus est. Deinde ex centro circuli per sectionis puncta usque ad extremum chartæ ducantur lineæ. Nam ubi eiusdem loci notati lineæ se mutuo secabunt, ibi locus locari debet. Quia vero anguli interdum nimis acuti fiunt; propterea tertius circulus adhibetur, prorsus eodem modo, ut secundus. Notandum hoc modo, etiam absque Magnetica acu, describi posse situs locorum. Sed multis placet Magnetis adhibitio. Posterior modus quem nobilissimum, paucisque notum dixi, profecto admirandus est. Eo enim vel iter faciens Geographus, vel civitatem, aut locum circumiens, instrumentum apud se habet, quod iter, locum, & distantias in charta

470 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
absque ope gestantis notat. Fit notatio ab acu Magn
netica, quæ supra caput quod insidet cuspidi, tri
dentem habet, cuius tres dentes lineæ meridianæ
respondent, id est, longitudini acus: dens septen
trionalis plus distat à medio dente, quam australis,
id ideo ut cum cuspis acum excipiens sursum pelli
tur in chartam (fere tridentem attingentem) scia
tur, quæ pars borealis, quæ australis sit. Charta
digiti est latitudinē ut dixi, ac tridentem Magneti
affixum fere attingit. Deinde post singulos attactus
supra rotulam tantum voluitur, ut sequentem ta
ctū, integra sui parte excipere possit. Nam & char
tula ipsa supra rotulam voluta est, à qua devolvitur,
ut acus ictus, & notas excipiat. Ferit tridens non
ante, quam centum passus fecerit homo. Instru
mentum zonæ alligatur, ac cochlearis maioris for
mam cum manubrio imitatur, nisi quod non con
cavum, sed planum sit. Circa manubrium quod in
ferior illius pars est, prominet lamina cum annulo,
cui funis una pars alligatur. Nam altera sub genu
hominis vincitur, ut dum it, & passum progressus
est, trahatur lamina, & rota quædam, quæ centum
habet dentes moveatur, qua circumacta sursum tru
ditur acus, & chartam ferit tridens, eamque tribus
foraminibus perforat, Acus Magnetica tridentata
in superiori parte instrumenti, & quæ à manubrio
longissime distat, consistit. Rota quæ absolutis cen
tum passibus circumvoluitur, circumspici per fo
ramen satis amplum exterius potest: illa consistit
in manubrio instrumenti clavum habentis in plana
sua superficie, & pennam, quæ dentibus opponi
tur, ne dum mota est, rota iterum retrocedat. Cla
vus affigitur rotæ, ut dum rota circumvoluta est ele
vet lamellam quandam æream, habentem in supe
riori extremitate filum æreum, quod pellit Magne
ticam

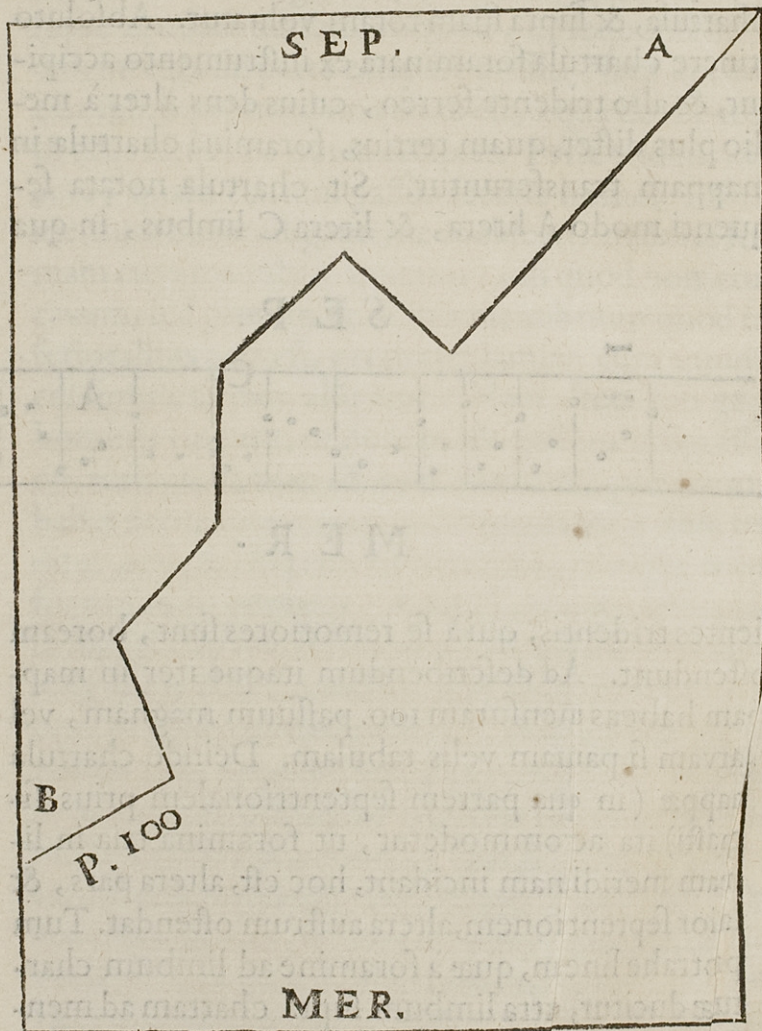
ticam acum in chartam. Cuspis autem cui Magnētica acus incumbit falci innititur, aut æreo semicirculo. Instrumentum quod supra manubrium est tres rotas in se habet: minor 48. habet dentes, alia 30. & tertia etiam 30. quæ absolutis passibus 3000. hoc est miliari (nam 3000. passuum pro miliari computantur) circumvoluitur. Secunda rota absolutis tribus miliaribus, & prima, seu minima absolutis 12. miliaribus semel circumvoluta est. Nec ulterius quid amplius notari potest, nisi nova aptetur chartula, & supra suam rotam voluatur. Absoluto itinere chartula foraminata ex instrumento accipitur, & alio tridente ferreo, cuius dens alter à medio plus distet, quam tertius, foramina chartulæ in mappam transferuntur. Sit chartula notata sequenti modo A litera, & litera C limbus, in qua

dentes tridentis, qui à se remotiores sunt, boream ostendunt. Ad describendum itaque iter in mappam habeas mensuram 100. passuum magnam, vel parvam si parvam velis tabulam. Deinde chartula nappæ (in qua partem septentrionalem prius signasti) ita accommodetur, ut foramina tria in lineam meridianam incidant, hoc est, altera pars, & lterior septentionem, altera austrum ostendat. Tum potrahe lineam, quæ à foramine ad limbum chartulæ ducitur, etra limbum supra chartam ad men-

472 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
 suram centum passuum. Deinde ad finem horum
 passuum sequentia tria foramina iterum supra li-
 neam meridianam ita constitue, ut linea quæ ad
 limbum ducitur, finem lineæ ante descriptę in map-
 pa attingat, tum lineam limbi protrahe ad centum
 passuum mensuram. Id opus persequendum est, do-
 nec omnia puncta chartulę in mappam transtuleris,
 Translata anfractus omnes itineris ostendent, at-
 que supradictę chartulę iter hoc modo reperietur.

Initium itineris est ad literam A. finis ad literã B.

Claius

Clarius hæc describi non possunt : qui valet ingenio, facile id, quod tradidi, assequetur. Aliud instrumentum isto elegantius, & commodius ab Imperatore Rudolpho II. Domino meo gloriosissimo, & invictissimo inventum est. Nam id translatione nulla opus habet, quia mappam ipsam in plano chartaceo aspiciente eo, qui iter pedes facit, describit. In superiori enim sui parte vitrum est sub quo tota mappa solitariis punctis notatur, quæ non ab acu Magnetica perforantur, sed ab orbiculo sub charta latitante, quem cum alio illi adiuncto agitatur in hanc, vel illam partem Magnes. Id instrumentum, quia difficillimum est, à me nunc non describitur : nam reservatur pro volumine, & theatro instrumentorum mechanicorum.

Ufus Magnetis ad horas in horologiis solaribus ostendendas, à me non explicatur, quod lippis, & tonforibus notissimus sit.

a *Sunt quidam (quod credo impossibile) qui cum remotissimis loqui se posse existimant, permutatione partis carnis suæ ex misculo bicipiti brachii, eaq; rotunde, ut in ea circumcirca scribi possit alphabetum. Hoc factò statuto tempore, die, ac hora, si unus eorum pungat se in A verbi gratia, alter etiamsi decesserit in Indiam, sentiet se quoque vellicari in A. Quomodo autem permutatio carnis fiat, consule Chirurghiam novam curtorum Taliacotii.*

b *Libro 34. Naturalis historię cap. xiv. littera g.*

c *Libro 36. cap. 26. littera a.*

*De Magnete carneo, quam Calamitam albam
vocant.*

Calamita alba ab Italis dicta, lapis est albus, ac lineis nigris inscriptus, qui linguæ admotus illi firmiter adhæret, ego ad Osteocollas aut porosos lapides, & qui inter terras, & lapides medii sunt, nec admodum duri, referrem.

Adhæsiō enim firma fit, quia humor linguæ se immittit intra poros lapidis, ac mollior lapidis pars, intra poros linguæ. Hunc a Cardanus inter Magnetis genera recenset, ac ut ille ferrum, ita istum carnem ad se trahere recenset, ac istius facultatis esse, ut si stili ferri mucro eo fricetur, ac in muscoli carnem agatur, extracto ferro subito vulnus coeat quasi nullum inflictum fuisset. Reperitur in Elba Hetrusci maris insula, verum ille miracula dicta non præstat. Refert Cardanus se vidisse, qui præstaret, sed dubitat num magica ars adhibita fuerit, nec ne.

a *Libro VII. de subtilitate.*

De Pantarbe, seu Magnete aureo.

Plures authores neoterici Pantarben aurum, ut Magnes ferrum, attrahere scribunt. Sed nemo se huiusmodi lapidem vidisse, qui id præstaret, asserit. Si in rerum natura esset, profecto utilissimus esset ad venas auri, & thesauros inveniendos. Nam monstrante lapide ex diversis partibus locum, in linearum decussatione invenirentur. Num itaque sit, nec ne, disputari non potest: si sit, suo tempore
cum

eum in lucem promet natura, quæ multa adhuc ignota in sinu suo continet. *a* Plinius lib. 39. cap. 10. aureum Magnetem his verbis videtur describere:

Amphilane alio nomine appellatur Chryfocolla in *Amphila-*
 Indiæ parte, ubi formicæ eruunt aurum, in qua in-
 venit auro similis quadrata figura, affirmaturque *ne.*
 natura eius, quæ Magnetis, nisi quod trahere quo-
 que aurum traditur, forte marchasitæ aureæ spe-
 cies, quæ facie quadrata, & quasi auro tincta ap-
 paret.

a Hic locus non habetur lib. 39. cap. x, sed lib. 37. Na-
 turalis historia cap. x. littera g.

C A P. CCLVII.

De Magnete argenteo.

Scribunt nonnulli Magnetis genus esse quod ar-
 gentum trahat, ut vulgaris Magnes ferrum, quos
 Cardanus falli putat. Quia si argentum trahitur à
 Magnete, id propter ferrum, quod in se continet,
 fieri arbitratur. Ego Hactenus lapidem non vidi,
 neque quispiam est, qui se vidisse scribat. Cur au-
 tem natura æque bene, qui argentum trahat, quam
 qui ferrum, habere non possit, non video, cum re-
 rum varietate ludat, & se exornet. Argentum vi-
 vum ad se trahere aurum, & argentum, Spagyricis
 & Pyrotechnis iam diu notum est. Imo impostores
 chymici, huius rei notitia, multos defraudant.
 Dum enim Cynabrii partes se in argentum trans-
 mutare posse asserunt, id cum argenti laminis
 urunt, vocant id cæmentare. Tum argentum vi-
 vum quod latitat in Cynabrio, ad se aliquam argen-
 ti portionem allicit, qua absoluto opere reddita,
 putant se aliquam, ut dixi, Cynabrii partem trans-
 mutasse.

476 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
mutasse. Sed falluntur cum id argenteis laminis
decesserit, & sæpe plus (igne aliquid consumente)
quam extraxerint. Simili fucō multos decipiunt,
dum mercurium præcipitatum aureæ patinæ impo-
nunt, illumque spiritu vini perfundunt. Quo ac-
censo, & extincto, præcipitatus mercurius excale-
factus nonnihil auri ex patina ad se nulla visibili in
patina nota, aut macula relicta fugit: qui postea ea-
dem forma, qua antea fuit, exemptus, quantum at-
traxit auri tantum reddit. Quod tamen ex auro at-
tractum esse negant chymici, asserentes ex mercurii
aliqua portione, à vi auri in illum agentis, genera-
tum. Sed id falsum est, cum tantum auro decesse-
rit, quantum mercurius attraxerit. Ut ergo argen-
tum vivū metalla attrahit, ita lapides esse posse qui
idem efficiant, nemo negare in tanta naturæ uber-
tate debet.

C A P. CCLVIII.

De Belemnite officinarum, Lyncurio, & Dactilo Ideo.

Belemnites lapis, seu Dactilus Ideus sagittæ
(quæ Græce Βέλεμνον dicitur) effigiem ita exacte
refert, ut videatur ferrea, aurea, argentea, aut lignea
cuspis sagittæ in lapidem versæ, habet enim inter-
dum armaturam ferrei, aurei, aut argentei coloris,
ac intus quid ligno non absimile, nunc plenus, nunc
concavus, ut ligna esse solent, & lineas à medulla ad
extremitates procedentes, ut in rotis fieri solet. Si
concavus sit, intus habet terram, arenam, vel lapi-
dem in conum acutum, turbinatum, etiam conca-
vum, nec minus terra, vel arena repletum. Lapis
quem continet Belemnites aurei coloris armatura
tectus plerunque constat ex crustis tanquam mem-
branis quibusdam, primo latis, mox magis, ac magis
stri-

strictis. Raro etiam pollicis, aut digiti longitudinē, & communium sagittarum crassitiem excedit. Inventa tamen sunt tibiæ, humanæ tibiæ crassitudine, ita ut quis balistarum, & machinarum bellicarum sagittas veterum in lapides commutatas non inepte existimare possit. In officinis horum lapidum nonnulli Lyncurii vocantur, præsertim illi qui Succini Falerni colorem habent, & pellucet, aut paleas aliasque res minutas tanquam Succinum ad se trahunt. Omnibus à natura inest quædam quasi rima, qua fit ut facilius in longitudinem diffindantur; sed ea pellucidis quam cæteris magis est conspicua, Germanice vocatur *Alpfesscht albschos*, id est incubi sagitta, *Schofstein*, *Luchstein*, *Rappenstein*. Ustus hic lapis grave olet, videlicet cornua, vel ossa usta, vel felium urinam, & ne ustus quidem odorem deponit. Dum niger est Coracias, aut corvinus lapis dicitur Germanice *Rappenstein*. Maximi interdum Ceraunitis, proprie Belemnitis nomine appellantur. Qui humani digiti magnitudinem habent proprie Idei Dactili vocantur à digiti similitudine, & ab Ida Cretæ monte. Olim Corybantes vocabantur. Omnes usti, vel candidi, vel cinerei efficiuntur. Ac si confricentur non usti, cornu bovis lima-

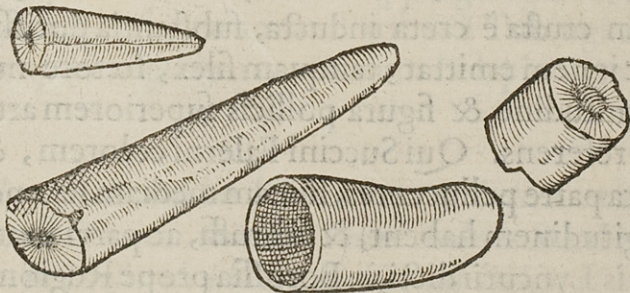
Lyncurii.

Coracias.

Ceraunitis.

Ideus Dactilus.

Corybantes.

tum, vel ustum olent, Omnes isti lapides ex ampla radice deficiunt in tenuissimam aciem, ac inest quæ-

478 DE LAPID. ET GEMM. IN SPECIE
quædam quasi rima; qua fit ut si malleo percutian-
tur facilius in longitudinem diffindantur, ea in pel-
lucidis magis est conspicua, & interdum aurea ar-
matura vestitur. Substantia omnium fere friabi-
lis est, ac plerunque constant cortice, & parte inte-
riore carnis instar; nonnullis etiam medulla inest
mollior.

C A P. CCLIX.

Differentia, & loci natales.

Differentiæ eius plures sunt, inveniuntur enim
albi, nigri, cinerei, pellucidique vini Falerni
instar, & semipellucidi linea per medium divisa è
fusco candicantes, vel subruffæ obscurius radiatæ,
nec adeo fœtentes, quam pharmacopæi pro lapide
Lyncis, vel Lyncurio venditant: deinde alii arma-
tura aurea, vel argentea ornati, alii ossa, vel cornua
usta, vel felium urinam olent, alii nihil. bene olent
candidi Hildeshemii, qui in se lapidem durum, &
nigrum continent Succini odore. Alii intus pleni,
alii concavi, alii intus alium lapidem, alii arenam,
vel terram continent, alii paleas trahunt, ut Lyn-
curii dicti, alii non. Una invenitur species intus
atra, & lenissima, nullis radiis, foris albicans, tan-
quam crusta è creta inducta, substantia durissima,
ut & ignem emittat, tanquam silex, fœtore nullo,
magnitudine & figura pollicis superiorem articu-
lum referens. Qui Succini Falerni colorem, & ex
altera parte pellucens, lineam mediam secundum
longitudinem habent, & subruffi, ac parvi sunt, of-
ficinis Lyncurii dicti, in Borussia prope Regiomon-
tem magna copia ex monte effodiuntur, ut etiam in
Pomerania. Cinerei, & candicantes inter urbem
Hildeshemium, & arcem Mariæburgum in Mar-
moreo

*Lyncu-
rius.*

moreo antro, quod à nanis appellatur, ad sinistram inveniuntur. In fossa etiam meniorum Hildesheimii generatur lapis hic aurea armatura extrinsece ad radicem convestitus, quæ sine arte mirifice nitet, atque imaginem speculi instar reddit. In fossa vero meniorum, quæ spectat septentrionem, reperitur Belemnites sesqui pedis longitudine, ac brachii crassitudine, à pluribus Ceraunites appellatus. Re- *Cerauni-*
 peritur Belemnites non solum in prædictis, sed va- *tes.*
 riis Germaniæ locis, ut circa Siblingam pagum, qui Schafusia Heluetiæ itinere duarum horarum distat, & in vicinia supra Halloniam, & iuxta Æzingam, in agris asperis, & lapidosis iuncti aliquando reperiuntur basibus. *a* Plinius in Creta ferreo colore pollicem humanum exprimere asserit, ac inveniri in monte Ida, unde nomen Dactili Idei proculdubio obtinuit. Petrus Bellonius singularium suorum lib. 1. cap. 15. tradit Dactilum Ideum, seu Belemniten, in monte Divi Ioannis dicto prope Lu- *Locus.*
 cemburgum oppidum nasci tanta copia, ut cum Gallorum Rex Franciscus munimentum eo in monte extrui iussisset, fossores cum ad profunditatem trium passuum fodissent, nihil uberius invenerint, eosdemque falso lapidum Lyncis nomine pharmacopæis vendiderint. Gippingæ in ducatu Wirtembergensi quatuor miliaribus à Tubinga in magna copia ex agris inter arandum hi lapides eruntur.

a Libro 37. Naturalis historiæ cap. x. littera m m, Lyncurij etiam meminit Petrus Andreas Matthiolum in Dioscorid. lib. 2. cap. 74. qui ibidem plura tradit.

C A P. CCLX.

*Facultates, natura, & dignitas.**Ad calculum.*

Diximus supra Belemnitem ab Ephialte, & sagitta Germanice dici *Alpschos*, putant enim Germani potum contra huiusmodi suppressiones, noctisque ludibria valere, ac fascinationibus occurrere. Boruscicis, & pomeranicis chirurgi curant vulnera, ac medici Saxones, & Hispani calculos non aliter, quam lapide Judaico frangunt. Putatur etiam ad pleuritidem, quia mucronem habet, valere, & ad dentes expurgandos, si ustus fuerit. Sunt qui oculis equorum ad exterendas cicatrices, ustum inflent. A pharmacopæis pro lyncurio lapide expetitur, præsertim minor, qui semipellucidus est, subruffi coloris, ac cum media linea secundum longitudinem.

C A P. CCLXI.

De Ceraunia.

Ceraunias (inquit a Georgius Agricola) ex eo nomen invenit, quod cum fulmine, ut vulgus credit, decidat. Caret striis, & lineis, atque in hoc differt à Brontia. Lævis est, nunc rotunda, nunc oblonga. Eius genera coloribus distinguuntur, Germanice *Straalhamer*, *Donnerstein*, *Schlegel*, *Donnerkeil*, *Stralkeil*, *Stralpsfeil*, & *Stralstein* appellant, imo aliqui *gros krottenstein* vocant. Itali *sagetta*, quo nomine etiam Glossopetram appellant. Longi sunt sæpe digitos quinque, lati tres in ea parte qualatissimi sunt. Cuneum plane referunt. Crassitudo eis pollicaris. Interdum in medio corporis gravissimi, & durissimi sunt, silici vulgari, ex quo ignis excuti-

cutitur, substantia similes, interdum tam duri sunt, ut limam non sentiant. Carent omnes striis, & lineis, atque in hoc differunt à Brontiis, quos aliqui fulmine deiici putant. Plerunque omnes ea in parte, in qua æquilibrium lapidis consistit, foramen pollicis, aut maiori crassitudine si magnus sit lapis, habent; idque exacte rotundum est, eaque constitutione, ut una pars foraminis latior sit altera parte, non secus quam in malleis arte factum foramen conspicitur. Ea enim pars, quæ manui percutientis proximior est, & per quam lignum intromittitur alteri foraminis parti, latior visitur. Quia autem omnes isti lapides, vel malleum, vel cuneum, vel securim, vel vomerem, vel similia instrumenta foramina habentia pro immittendo manubrio, forma simillima sunt, nonnulli non fulminis esse sagittas, sed ferrea instrumenta, in lapides longo tempore mutata, existimarunt. Illorum profecto opinionem probarem, nisi multi fide digni viri reclamarent, qui postquam à fulmine ictæ domus, aut arbores sunt, se tales lapides in ictus loco reperisse asserunt. *b* Kentmannus Cerauniam lapidem per molam venti Torgæ anno 1561. Maii 17. fulmine proiectum narrat, qui è terra erutus, latitudinis fuit trium digitorum, longitudinis quinque, Bisalte lapide, quo in Germania in locis ubi effoditur incudis loco utuntur, durior. Idem author prope arcem Juliam alium lapidem per ingentem quercum deiectum, & effossum, atque in pago Siplitz eodem modo per quercum traiectum effossum, & quæstori Torgensi dono datum refert. *c* Gesnerus lapidem è cælo delapsum anno salutis 1492. Enfishemii in templo suspensum servari pondere trecentarum librarum scribit. Audivi etiam à multis se præsentem fuisse, cum post fulminum ictus huiusmodi lapides

482 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
effoderentur, penes quos omnes fides maneat. Ex-
tant de hoc lapide versiculi sequentes, prioris ævi
barbariem olentes,

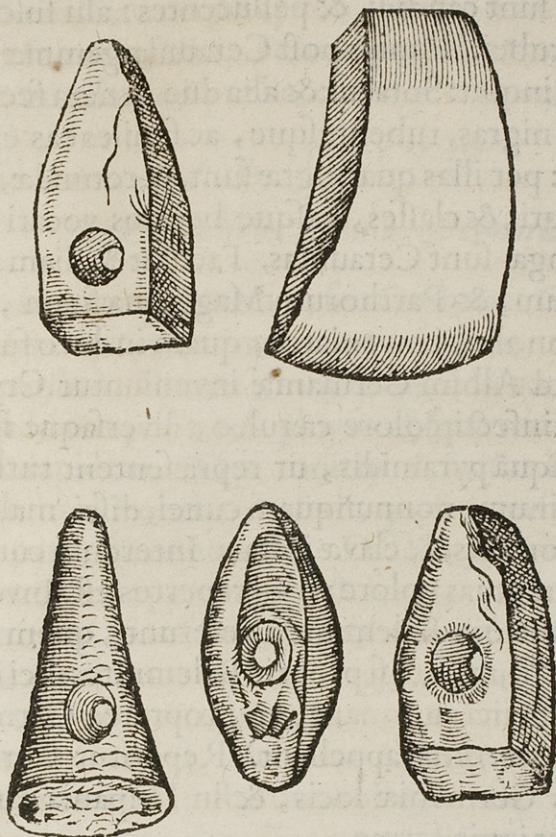
*Cum tonat horrendum, cum fulminat igneus aether,
Nubibus illæsus cælo cadit iste lapillus,
Qui caste gerit hunc, à fulmine non ferietur,
Nec domus, nec villa, quibus adfuerit lapis ille.*

*In nubi-
bus lapides
generari.*

Tam constans est fama fulminis esse sagittam, ut
si quis hanc vulgi opinionem refellere velit, insi-
piens videatur. Sed quo pacto in nubibus huius-
modi lapis, & tam gravis generari possit, multi mi-
rantur! Physici hunc modum tradunt. Exhalatio
fulgurea, & fulminea, cum metallica quadam ma-
teria mista, in nube plerunque viridi, aut nigrican-
te conglobatur ab humore circumfuso, & conglu-
tinatur, sicut farina conglutinatur in massam ab in-
fusa aqua. Deinde vero superveniente intensissimo
calore, partim ex Sole, & stellis, partim ex antiperi-
stasi, illa fulminea massa subacta quasi excoquitur,
& ab igne fulgureo in solidissimum corpus lapi-
deum induratur, sicut lateres ex luto humectato
compacti, coquuntur, & in lapideam formam ab
igne in lateritia fornace ardente indurantur. Ful-
minis autem telum acuminatur eo, quod humidum
admixtum, à sicco effugere nitens, ad inferiora ten-
dat, ibiq; reprimatur: superiore vero parte densius
redditur, quia siccum ibi conglobatur. Lapis ita-
que Ceraunias cum adiuncta exhalatione in nube
ab humido frigido circumstante ita pressus, ut in
tam parvo loco amplius consistere non possit, nu-
bem in qua tanquam in ovo conclusus est, rumpit,
tonitrum, & fulgur efficit, ac in obvia quævis celer-
rimo motu fertur, quæ scindit, dissipat, inflammat,
atque prosternit. Sed si hic verus modus est quo
lapis ille generari inter nubes potest, mirum est
quod

quod rotundus non sit ex omni parte, & quod foramen habeat circa mediam partem, idque non æquale, sed altera parte latius. Lapides tam subito nasci tali duritie, tantoque pondere in nubibus un-

Ceraunia
figure.

dique perviis vix credibile est. Tempestatum vi ex rupibus ad nubes tolli, ac deinde in terram proiici æque difficulter admittit ratio.

a *Libro v. de Natura Fossilium cap. 13.*

b *Hæc verba habentur in Conrado Gesnero de Fossilibus (edit. ut cap. 52. huius libri monuimus) fol. 62. verso.*

c *Libro de Fossilibus fol. 66.*

C A P. CCLXII.

De Cerauniæ differentiis, & loco natali.

CErauniæ genera coloribus distinguuntur. Nam alii sunt candidi, & pellucentes: alii fusci, nigri, vel rubei. Plinius post Cerauniæ gemmæ mentionem, inquit: Sotacus & alia duo genera fecit Cerauniæ, nigras, rubentesque, ac similes eas esse securibus: per illas quæ nigræ sunt, & rotundæ, urbes expugnari, & classes, easque betulos vocari; quæ vero longæ sunt Ceraunias. Faciunt & aliam raram admodum, & Parthorum Magis quæsitam, quoniam non aliubi inveniatur, quam in loco fulmine icto. Ad Albim Germaniæ inveniuntur Crystallo similes infecti colore cæruleo, diversaque forma, nonnunquã pyramidis, ut repræsentent turbinem saccharinum, nonnunquam cunei, disci, mallei, securis, vomeris, & clavæ instar. Interdum cuneiformis Ceraunias colore viridi repertus est. Inveniuntur etiam qui Belemniten referunt, quem aliqui si maior sit, utpote si proprie Belemnites dici debet, tonitru deiici autumant, ac propterea Germanice etiam *Donnerstein* appellant. Reperitur Ceraunias in variis Germaniæ locis, & in Hispania candenti colore ut ignis ferme.

C A P. CCLXIII.

De natura, & facultatibus Cerauniæ.

HOc proprium, ac admiratione dignum (si verum sit) Cerauniæ tribuitur: quod filum illi ita applicatum, ut nusquam duplicatum omnes eius partes tegat, si prunis ardentibus imponatur, uri non possit, sed madescat, atque ea ratione deprehenda

hendatur num genuinus sit, necne. Existimant Germani lactentes pueros si herniis corripiantur, lapide cunis imposito restitui, aut si vitium hoc nondum susceperint, ab eo præservari. Marbodeus eum, qui caste hunc lapidem gerit præcedenti versiculo indicat, neque ipsum, neque domum in qua est, à fulmine feriri. Fertur etiam somnum provocare, & valere ad prælia, causasque vincendas.

*Ad her-
nias.*

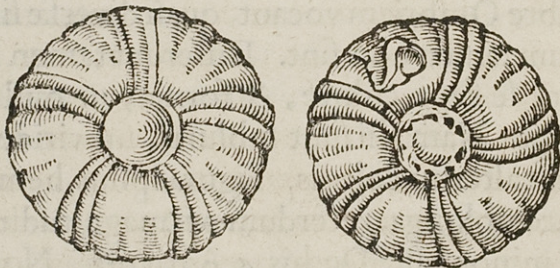
CAP. CCLXIV.

De Chelonitide, Brontia, & Ombria.

CHelonitis, Brontias, seu Ombrias, Germanice *gros krottenstein* vocantur, alias *donnerstein*, vel *Wetterstein*. Putant enim aliquando tonitru, aliquando tempestate, & pluviis absque tonitru, deiici hunc lapidem. Qui tonitru deiicitur Brontiam, qui imbre Ombriam vocant, quasi diversæ sint species, cum tamen non sint. Differunt tamen hi lapides inter se sæpe colore, & forma, ut multis aliis contingit. Nam alii sunt sublutei, subvirides, subfusci, aut alterius coloris. Figura ipsius hemisphærica, raro oblonga, interdum ovi magnitudine, sed sæpius minor est. De his a Agricola. Nonnullis bini sunt circuli instar modioli quod supra axim rotarum movetur, & radios rotæ sustinet; à quorum modiolorum superiori parte, quinæ lineæ eminentes æqualibus inter se spatiis divisæ procedunt ad inferiorem, quarum singulæ utrinque striam habent. Totidem rursus lineæ eminentes à superiore circulo per media spatia discedunt ad inferiorem, è quarum singulis utrinque multæ lineæ transversæ pertinent ad strias proximas. Inter eas autem semper sunt humilia spatia quadrata. Aliqui vero tantummodo habent has postremas quinque lineas de-

486 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
 scendentes cum multis transversis, & spatiis non
 admodum longis: reliqua autem media spatia to-
 ta eminent, carentque & lineis, & striis. Nonnulli
 eodem modo se habent, nisi quod linearum loco
 habeant strias, & quod spatia transversa emineant.
 Scribit *b* Plinius Brontiam capiti testudinum esse
 similem, sed mihi testudinis corpus potius referre
 videtur: ut quis existimare non inepte possit, esse
 nuper ex ovis exclusas testudines in lapidem con-
 versas. Sunt enim hemisphærica figura testudines,
 & convexum operimentum variis quadrangulis di-
 stinctum habent, quod in minoribus strias referre
 potest. Deinde cum habent plerunque colorem,
 quem testudinum chelis, ut & à forma non inepte
 Chelonitidis nomen habeant. Ab hoc lapide Ce-
 raunias, si simili forma hemisphærica sit, differt,

*Cheloni-
 tio.*

*Ovum
 Anguinū.*

quod lævis sit, & nullas eminentias habeat. Om-
 bria volunt quidam à Brontia distinguere. Quod
 hic magnas eminentias habeat, ille exiguas. Ab Ovo
 Anguino Brontias differt, quod Ovum caudas ser-
 pentum in unum punctum concurrentes videatur
 habere, Brontias vero lineas tantum. Ut tamen di-
 cam quod sentiam, puto ovum anguinum à Bron-
 tia tantum exteriori forma distingui.

a Libro v. de Natura Fossilium cap. 13.

b Libro

C A P. CCLXV.

Vires & facultates.

PRædicatur Brontias, vel Ombrias, omnes eas habere facultates, quas lapis Bufonius, Belemnites, & quas Ovum Anguinum, fortassis quod aliqui à Bufone generari, alii à fulmine deiici, alii ab Anguium sufflatu generari opinentur. Id si verum sit prohibebit ne quis à fulmine lædatur, aut à veneno intoxicari possit. Veneno enim præsentè Bufonis lapis sudare, ac prodere venenum, nec non Belemnites somnum, victoriamque conciliare gestanti dicitur. Virtutes sane non contemnendæ si illas habeant, sed fides sæpe veritate maior.

C A P. CCLXVI.

De Marmoribus.

Marmor lapis est insigniter durus, ac ad splendorem suscipiendum si poliatur ita aptus, ut statuæ, vel columnæ egregie nitentes inde sculpi possint: Græce *μάρμαρος* & *πρὸς τὸ μάρμαρῆεν*, id est, à splendore sic vocatus. Germanice *ein marmelstein*, dicitur, idque nomen omni fere in lingua servat. Duritiem habet marmor propter optimam concretionem, ac nitorem propter materiæ æquabilitatem, & puritatem. Concrescit autem beneficio exhalationum, & aquarum, quæ subtilissimam terram subingrediuntur. Exhalatio colores suppeditat calore agens in materiam, & aqua partes unit, & coniungit: qua expressa elapsa, vel exsiccata, indurescit lapis. Aqua huiusmodi raro simplex est, sæpe enim nitro, Sale, aliove metallico liquore imbuta

488 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
est, ut terreas partes minuere, & melius coniungere possit. Ad promovendam autem Marmoris generationem non solum calor, sed interdum frigus subterraneum, aut remissus caloris gradus, ut melius compingi materia possit, necessarius est, exiccatur enim sæpe frigus, & humorem superfluum cogendo è materia exprimit. Pro exhalationum, & materiæ accurrentis diversitate, varia Marmorum genera fiunt. Si materiæ non unius generis sint, ac lapilli molliores, vel duriores, terreis particulis miscantur, Marmora fiunt ignobiliora, ac quodammodo scabiosa, non æqualiter cohærentibus partibus. Ista commode sculpi non possunt, quod silicis instar diffiliant, & recte Granulata vocari possunt. Omne fere Marmorum genus cum primum eruitur è fodinis mollius est, ac tempore postea adeo indurescit, ut vix scalpi possit, idque omnibus lapidibus commune, ut ætate magis indurescant. Quædam tamen Marmora citius, quædam tardius indurantur, ac longo ævo iterum emollescunt, exeduntur, tandemque in terram resoluuntur. Marmoris omnes partes non eodem tempore semper generantur, sed interdum successive: Sæpe enim Marmoris particula variis coloribus ab exhalationibus tinctæ, primum indurantur: deinde accedente nova exhalatione, & materia tanquam calce, particula illæ ferruminantur, ac tota massa in unum lapidem distinctis maculis, & coloribus, coit. Si exhalatio tenuis, & subtilis fuerit, ac intimas partes penetraverit, optimus, æqualis, & exactus lapidis fiet coactus. Coloris varietas in Marmore, exhalationis varietatem ostendit. Deinde facile quivis notare poterit, in eodem Marmore, quæ simul ascenderit, & concreverit, quæque posterius advenerit, ac quæ corpus ferruminavit. Sed, ut dixi paulo ante, exhalatio

Granulata Marmora.

latio sola, absque minerali succo, cuius vehiculum aqua est, id vix præstare potest, exemplo calcis, & arenæ. Ferruminatur enim arena cum calce simplici quidem aqua: verum dum iis commiscetur, sale & nitro calcis prægnans fit, ac utriusque substantiam in aquam soluit, atque in se recipit. Deinde utramque materiam humectans subit, complectitur, iungit, & unit. Quo facto in auram ipsa aqua evanescit relicto nitro, & sale, diffusis per calcis & arenæ omnes partes, à quibus illæ tandem omni humido privatæ firmiter connectuntur, & lapidescunt. Marmorum genera multa sunt, cum nulla certa illis figura, neque color sit. Aliqua alba sunt ut Parius lapis, & Alabastrites. Alia nigra ut Basaltes, & Lydius lapis, alia variis coloribus, ut Porphyrites, Ophites, & cæteri de quibus sequentibus capitulis agam.

CAP. CCLXVII.

De Pario marmore.

Marmoris eximii species est Parius lapis ab Insula Paro, vel sculptore Agoracrito Pario nominatus, qui Venerem ex eo lapide primus sculpsit. Hodie *VVeissermarmelstein* vocatur, ac à nonnullis ei Alabastris nomen tribuitur: cum tamen Alabastrum varios colores habeat, & longe mollius Pario sit. A veteribus etiam Lychnitis appellabatur, *Lychnitis.* quod, Varrone teste, ad lucernas in cuniculis caderetur. a Cardanus omne Marmoris genus fere Parium vocat; sed candidissimum, durissimum, & quod politum egregie splendet, Parium solum vocari debet, similitudine veri Parii Marmoris, quod solum in Paro insula reperiabatur, ac vix unquam humanam magnitudinem mole sua superabat. Re-

peritur nunc in variis Italiæ locis. Parii lapidis duo sunt genera. Alterum translucens, alterum non.

Phengites.

Prius, Phengites *b* Plinii, est in Cappadocia reperitur, ex quo Nero ædem fortunæ, quam Seiam, à Servio rege sacratam appellant, construxit. In ædibus illis interdum claritas ibi diurna fuit, tanquam inclusa luce non transmissa: prorsus eodem modo, quo per chartam simplicem non transparentem, nec oleo inunctam, lux transmittitur. Ab Alabastro vulgari tantum duritie distat, & splendore cum politus est. Nam vulgare Alabastrum etiam lucem transmittit. Effoditur candidissimum Marmor in agro Lunensi Hetruriæ, quod Carrariense vocatur ab oppido vicino. Ex eo Pisis in templo D. Ioannis Baptistæ spectatur pulpitem variis statuis insculptum nitore eximio, ad Alabastritis genera referendum si molle sit.

a Libro VII. de subtilitate.

b Libro 36. Naturalis historia cap. 22. littera d.

C A P. CCLXVIII.

De Alabastrite, & Alabaastro vulgari.

Alabastrites, seu Alabastrum veterum, olim inter Marmoris species referebatur, meo tamen iudicio ab illis, si non colore, duritie distingui potest. Mollior enim est, ac ita ut vascula ad unguenta servanda inde fieri possint; unde nomen obtinuit. Si tam mollis sit, ut cultro scindi possit, etsi vulgo Alabastri nomine appelletur (quod nomen omnibus fere linguis servat) tamen Gypsi potius species est. Videtur dum ita molle est Alabastrum, incoctus esse Alabastrites, & ille incoctum, & imperfectum Marmor. Omni enim dubio procul dum incipit

cipit Marmoris generatio, primo ipsius substantia lutosa est, ac paulatim per gradus magis, magisque indies indurescit, donec in solidissimum Marmor evadat. Alabastrum vulgare ab Agricola interdum Germanice *spat*, vel *gyps* appellatur. Cum egregium est, & pulchrum, Alabastrum nomen retinet.

C A P. CCLXIX.

Differentia Alabastritidis, locus ubi invenitur, & usus.

OMni genere colorum invenitur Alabastrites. Circa Thebas, Ægyptias, & Damascum Syriæ candidissimus invenitur. Præstantissimus in Carmania, India, & Asia. Probantur a Plinio maxime mellei coloris in vertice maculosi, atque non translucidi, vituperantur, quæ corneum habent colorem, aut vitro similes sunt. Eximii candoris sunt Lydini vocati in Tauro reperti, amplitudine, qua lances, craterasque non excedant: antea ex Arabia tantum advehi soliti. Coralicius in Asia repertus, candorem eboris habet, eiusque similitudinem. Alius ab unguis humani colore, Onyx dictus est, qui à gemma illius nominis, magnitudine, mollitie, & ustione differt. Uritur enim Alabastrites, nequaquam Onyx gemma. Inter Arabiæ montes primum inventus fuit, postea tempore Plinii in Italia, ubi ex eo fiebant vasa potoria, pedes lectorum, sellæ, amphoræ, urcei, & similia. Ex hac specie etiam columnæ inventæ fuerunt. Ad Alabastriten referri potest Alabandicus niger Miletum nascens, ad purpuram aspectu declinans, quia igni liquatur, ac funditur ad usum vitri. Alabastrites Thebaicus dictus intertinctus aureis guttis invenitur in Africæ parte Ægypto ascriptæ, coticulis ad terenda collyria

Onyx.

492 DE LAPID. ET GEMM. IN SPECIE
ria quadam utilitate naturali conveniens. Circa
Syenem vero Thebaidis adhuc alius reperitur Syc-
nites, alias Pyrrho pœcilon dictus, ex quo trabes fe-
cere reges, obeliscos vocatos Solis numini sacros.
Hoc tempore candidum Alabastriten fert ager Lu-
nensis in Hetruria, is Marmor Carrariense vocatur
à vicino oppido. Ex eo constitutum pulpitem, va-
riis figuris insculptum nitore eximio Pisis in templo
D. Ioannis Baptistæ. Fert etiam candidum ager Pa-
tavinus, sed omnibus aliis præferendus Ratisbo-
nensis, è quo tabulæ mensarum fiunt, & ex quo ara
Anabergica constructa est, eximia pulchritudine la-
pis. Candidissimus etiam in Thermis Carolinis re-
peritur, ac Ebori similis Hildeshemii cinerei colo-
ris, & subviridis Zeblicium Marmor vocatum, Ger-
manice *Serpentstein*, quod in Misnia invenitur, &
ex quo pocula, & cochlearia fiunt. Ego id Alaba-
strum Ophites vocarem. Varii coloris variis in locis
Germaniæ, Italiæ, & Hispaniæveniuntur ad va-
scula formanda. Ut Alabastritidis, ita Alabastris va-
ria sunt genera, quod tanto mollius est Alabastrite
quanto ille mollior Marmor. Hoc videtur pro-
prium Alabaastro præsertim candido, quod uri, ac in
Gypsi locum (cuius species à nonnullis statuitur)
succedere possit, ob quam causam etiam Germanice,
ut ante admonui, à nonnullis *Gyps*, vel *spat* voca-
tur. Mihi tamen magis probatur (cum & Alaba-
strites uri possit) si tantum mollitie differre ab Ala-
bastrite statuatur, ut videlicet Alabastrum cultro
scindi, Alabastrites non possit, aut si mavis Alaba-
strites imposita unguenta, vel humorem in se non
trahat. Alabastrum vero plane in se sorbeat, ut in-
terdum per corpus ipsius transudet. In Volaterra-
no, sicut in Misnia, in Burgundia, ad S. Claudium,
multisque aliis Europæ locis Alabastrum effoditur
pul-

Marmor
Carrariense.

Zeblicium.

Ophites.

Locus.

pulcherrimum, & candidissimum. Volateranum facillime uritur, nec ingenti mole reperitur. Id aliquando Onychis instar pellucet, fragile admodum, ac aspectu, quia varium, gratissimum. Variis præterea coloribus, Jaspidis instar, prope Moguntiam invenitur, ex quo monumenta, & Epitaphia fiunt visu iucundissima. Molle est admodum, ac potius nondum perfectus Jaspis, quam imperfectum Marmor videtur. Vividos enim habet colores, ac frustulis non magnis (ut in Marmore) sed exiguis interiectis etiam venis subtilioribus, distinguitur.

a Libro 36. Naturalis historia cap. 22. littera d.

C A P. CCLXX.

De Alabastritis, & Alabastri viribus.

Alabastrites lapis in vascula aptatus, optime imposita unguenta, ne corrumpantur, conservat. Qui Onychis colorem habet, ustus, ac resinæ commixtus, *a* Dioscoride teste, durities resolvit, ac cum cera mixtus dolores stomachi compescit, gingivas adhibitus constringit. *b* Galenus etiam ad ventriculi dolores propinari asserit.

Alabastrum candidum in pulverem redactum, ac cum lacte ebibitum scrupuli pondere, dysenterias, alvi que fluxus certo experimento sanat, vehementer enim constringit. Si magna copia sumatur, Gypsi instar, nocere potest. Ustum quia humore quovis concrefcit, intrinsicè sumi non potest, strangulat enim, vel gravi dolore ventriculum premit. Aqua in qua solutum est Alabastrum ustum, oculorum lachrymis exiccandis non parum prodest, omnesque alias, quas Gypsum, obtinet facultates.

Ad dysenterias, & alvi fluxus.

a Libro